

Авторський колектив:

Кошук Тетяна, к.е.н. (керівник авторського колективу)

Джус Михайло

Пасічний Микола, д.е.н., професор

Швабій Костянтин, д.е.н., професор

Міжнародні відправлення: менеджмент ризиків електронної комерції. Джус М., Кошук Т., Пасічний М., Швабій К. / за загальною редакцією Т. Кошук, Growford Institute, К: 2025

У виданні розкрито тему зловживань міжнародними поштовими відправленнями як одним із інструментів електронної комерції.

Досліджено ризики електронної комерції міжнародними поштовими відправленнями у глобальному масштабі й національному ракурсі. Наведено європейський досвід запобігання викривленню конкуренції та зменшенню податкових надходжень внаслідок агресивного демпінгу при здійсненні міжнародної інтернет-торгівлі. Проаналізовано динаміку імпорту товарів шляхом надсилання посилок в Україні та її економічні наслідки, оцінено втрати бюджету від надання пільг для такої торгівлі. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення оподаткування міжнародних поштових відправлень в Україні для формування сприятливого конкурентного середовища та наповнення бюджету.

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ	4
СТАТИСТИЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1. Ризики електронної комерції міжнародними поштовими відправленнями: глобальний зріз та реалії України	8
<i>Особливості електронної комерції.....</i>	8
<i>Експансія продажів через Інтернет.....</i>	9
<i>Поглиблення проблеми в умовах війни в Україні.....</i>	12
2. Європейський досвід запобігання негативним економічним і фіскальним ефектам при здійсненні міжнародної інтернет-торгівлі....	18
<i>Електронна комерція та втрати надходжень ПДВ</i>	19
<i>Імплементация в ЄС системи «єдиного вікна».....</i>	20
<i>Відмова від неоподаткованого порогу ввезення відправлень</i>	22
3. Аналіз динаміки імпорту шляхом надсилання посилок в Україну та оцінка втрат бюджету від надання пільг для такої торгівлі	25
<i>Ознаки мінізації ринку міжнародних поштових відправлень</i>	25
<i>Законодавчі передумови поточного стану справ.....</i>	27
<i>Спотворення конкурентного середовища</i>	29
<i>Оцінка податкових втрат.....</i>	31
<i>«Ціна» збереження статус-кво</i>	34
4. Пропозиції щодо удосконалення оподаткування міжнародних поштових відправлень в Україні	37
<i>Важливість реагування на зростання загроз</i>	38
<i>Шляхи розв'язання проблеми.....</i>	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46

РЕЗЮМЕ

Taxes are never popular, but they are never more popular than during wars

По мірі поширення сучасних цифрових технологій ринок електронної комерції та торгівлі стрімко розвивається у світі та в Україні. Це супроводжується агресивною експансією інтернет-продажів товарів, часто китайського походження, на глобальних маркетплейсах *Amazon, Temu, AliExpress* тощо.

Лише за 9 місяців 2024 року частка імпорту в Україну товарів з Китаю зростає майже на 4 відс. п., сягнувши 20%. Частина цих товарів надходить в Україну в міжнародних поштових відправленнях фізичним особам штучно подрібненими партіями вартістю до 150 євро, які звільняються від оподаткування ПДВ та митом, а потім продаються українцям. Зазначені продажі також часто здійснюються онлайн, зокрема через Телеграм-канали, та без сплати ПДВ, оскільки продавці можуть або використовувати спрощену систему оподаткування, або бути незареєстрованими як підприємці.

За експертними оцінками, сукупний обсяг ринку електронної торгівлі в Україні становить близько 10% або майже 128 млрд грн у цінах 2023 року.

В Україні на рівні класу КВЕД 47.91 «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет» представлена господарська діяльність суб'єктів господарювання засобами електронної комерції. У цій сфері спостерігається стрімке збільшення кількості підприємців на спрощеній системі оподаткування. ***Кількість суб'єктів господарювання цього виду в 2018–2024 роках зростає на 37 391 до 57 051.*** Зазначена сфера діяльності входить до *Топ 10 видів господарської діяльності фізичних осіб – підприємців (далі – ФОП)*. Крім того, є ще офіційно незареєстровані онлайн-продавці, які реалізують товари без сплати будь-яких податків.

При цьому військові загрози в Україні створюють передумови для збільшення імпорту товарів та поширення онлайн-продажів, а зменшення купівельної спроможності населення призводить до часткового зміщення споживчих переваг до товарів низького цінового сегменту.

Отже, обсяги покупок на глобальних маркетплейсах українцями зростають, а разом із ними зменшується виробництво та реалізація вітчизняних товарів і збільшуються втрати доходів бюджету.

У світі сформувався розуміння, що поряд з перевагами такої діяльності через зменшення бар'єрів у транскордонній торгівлі існують виклики та загрози для національних економік. Ключовими з них є ризики для економічної безпеки держави (згорання діяльності національних виробників і ритейлерів,

захисту персональних даних тощо), можливості для оптимізації податкових зобов'язань та ухилення від сплати податків, що можуть набувати значних масштабів. Тому ОЕСР та Європейська Комісія працюють над створенням глобальних стандартів для оподаткування цифрової економіки, у тому числі в межах проєктів BEPS, DAC.

3 липня 2021 року в ЄС набули чинності зміни, що скасували неоподатковане ПДВ ввезення міжнародних поштових відправлень, вартість яких складає до 22 євро. Таке рішення було зумовлено саме агресивним демпінгом низки маркетплейсів і зростанням бюджетних втрат. Крім того, низка країн за межами ЄС, зокрема Норвегія та Туреччина, додатково підтримали національний бізнес встановленням більш жорстких правил щодо мита.

Сьогодні в ЄС сплата ПДВ здійснюється з усіх посилок, що надходять з третіх країн (виняток – подарунки вартістю до 45 євро). При цьому *електронні платформи/онлайн-магазини з продажу товарів можуть задекларувати і сплатити ПДВ через систему Import One Stop Shop (IOSS)*, якщо сумарна вартість такого товару не перевищує 150 євро. IOSS створено для спрощення декларування та сплати ПДВ для онлайн-продажів товарів низької вартості, що імпортується з третіх країн. Вказаний підхід є добровільним.

Україна не зможе вступити до ЄС, не імплементувавши в обов'язковому порядку зазначені гармонізовані правила оподаткування.

Тим часом, як зазначено вище, норми вітчизняного законодавства передбачають, що товари (окрім підакцизних), що надсилаються на митну територію України на адресу одного одержувача у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, митна (для підприємств) та фактурна (для громадян) вартість яких не перевищує 150 євро, не є об'єктом оподаткування ПДВ та митом. Ці пільги призводять до того, що **в кількісному вимірі 99% відправлень міжнародної електронної торгівлі надходять в Україну без оподаткування зазначеними митними платежами. У грошовому виразі більше половини вартості відправлених посилок не оподатковується.**

Дані 2024 року свідчать про те, що **серед 100 найбільших отримувачів міжнародних поштових та експрес-відправлень є 80 фізичних осіб, жодна з яких не сплачувала митних платежів.**

В Україні **частка товарів китайського походження у структурі продажів через електронні платформи (за кількістю) зросла з 32,5% у 2022 році до 62,2% у 2024-му.**

Зазначене посилює необхідність створення рівних умов конкуренції та оподаткування для вітчизняного виробника і ритейлу.

Динамічне зростання кількості суб'єктів господарювання за КВЕД «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через

мережу Інтернет» та обсягів ринку зумовлені не лише зручністю для споживачів купівлі товарів на електронних маркетплейсах, але й пільговими умовами оподаткування таких відправлень та можливостями податкової оптимізації за допомогою спрощеної системи оподаткування.

За нашими оцінками, **в 2023 році сукупні втрати надходжень ПДВ та мита від застосування пільг в оподаткуванні міжнародних поштових та експрес-відправлень для фізичних осіб вартістю не більше 150 євро становили близько 12,8 млрд грн.** Крім того, є ще додаткові недонадходження єдиного податку на рівні орієнтовно 2,6 млрд грн.

Враховуючи тенденцію стрімкого розвитку відповідного ринку в Україні, вважаємо, що **за підсумками 2024 року можна буде говорити про щонайменше 19 млрд грн недонадходжень ПДВ та мита, а також 3,9 млрд грн неотриманого єдиного податку (разом – 22,9 млрд грн).** Також можна передбачати, що **в 2025 році втрати надходжень лише митних платежів становитимуть щонайменше 23 млрд грн.**

Зростання обсягів неоподаткованого імпорту буде зменшувати мотивацію національних виробників. Це може спровокувати часткове переміщення виробництва товарів у сусідні країни для їх імпорту в Україну у міжнародних відправленнях для «економії на ПДВ». Наслідками цього будуть заміщення української продукції імпортною та погіршення платіжного балансу, скорочення робочих місць, зменшення обсягів податкових надходжень.

Беручи до уваги важливість врахування принципу соціальної справедливості, **пропонуємо скасувати режим пільгового ввезення без оподаткування ПДВ** товарів (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, **відмовившись від порогу 150 євро, та залишити виняток – ліміт 45 євро на посилки для особистого або сімейного використання одержувачем.**

При цьому державі слід **забезпечити зручний для платника механізм сплати ПДВ при оподаткуванні товарів, які пересилаються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях.**

Враховуючи європейський досвід, в Україні варто покласти відповідальність за сплату ПДВ на постачальників-нерезидентів та цифрові платформи (у тому числі маркетплейси). Крім того, потрібно запровадити ефективний механізм збору ПДВ, що включає, зокрема, використання сучасної системи управління ризиками.

СТАТИСТИЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

Власник інформації	Тип інформації
Державна податкова служба України (далі – ДПС)	<ol style="list-style-type: none"> Інформація про суми сплаченого єдиного податку платниками єдиного податку третьої групи (юридичні особи) до Зведеного бюджету України по КВЕД 47 «Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами» у 2022–2024 роках (помісячно, у розрізі ставок). Інформація про суми сплаченого єдиного податку третьої групи (юридичні особи) по КВЕД 47 до Зведеного бюджету України в 2022–2024 роках (помісячно). Інформація щодо кількості фізичних осіб-підприємців 2 і 3 груп та суми сплаченого ними єдиного податку до Зведеного бюджету України у розрізі КВЕД 47.11 – 47.99 за період 2018 – 9 місяців 2024 року (по роках). Інформація щодо кількості юридичних осіб-підприємців 3 групи та суми сплаченого ними єдиного податку до Зведеного бюджету України у розрізі КВЕД 47.11 – 47.99 за період 2018 – 9 місяців 2024 року (по роках).
Державна митна служба України (далі – ДМС)	<ol style="list-style-type: none"> Інформація щодо загальних обсягів ввезення на митну територію України міжнародних поштових та експрес-відправлень (відправлення) за 2021, 2022, 2023 роки та перші 9 місяців 2024 року. Інформація щодо загальних обсягів переміщення на митну територію України міжнародних поштових та експрес-відправлень (відправлення) протягом 2022, 2023 років та перших 9 місяців 2024 року у розрізі основних країн експорту (по кількості відправлень). Інформація щодо загальних обсягів переміщення на митну територію України міжнародних поштових та експрес-відправлень (відправлення) протягом 2022, 2023 років та перших 9 місяців 2024 року у розрізі основних маркетплейсів (по кількості відправлень). Знеособлена інформація щодо найбільших ста отримувачів міжнародних поштових та експрес-відправлень (відправлення) за 9 місяців 2024 року (за кількістю).
Державна служба статистики України (далі – ДССУ)	<ol style="list-style-type: none"> Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2010–2023 роках. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів за 2014–2023 роки. Валовий операційний дохід суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності в 2013–2023 роках. Кінцеві споживчі витрати домашніх господарств у 2013–2023 роках.
Національний банк України (далі – НБУ)	<ol style="list-style-type: none"> Торгівельний баланс України у розрізі країн за 2015–2023 роки.
Відкриті дані	<ol style="list-style-type: none"> Openbudget. Opendatabot.

1. Ризики електронної комерції міжнародними поштовими відправленнями: глобальний зріз та реалії України

Стрімкий розвиток цифрових технологій, що розпочався на зламі ХХ-ХХІ століть, призвів до появи та поширення нових за змістом і формою видів підприємницької діяльності.

Електронна комерція – це процес купівлі, продажу, обміну товарами та послугами через Інтернет. Вона охоплює всі аспекти комерційної діяльності, які здійснюються в електронному середовищі, від маркетингу та продажів до обробки платежів і доставки товарів.

Особливості електронної комерції

Основними **видами** електронної комерції є:

- **B2C** (*Business to Consumer*) – продаж товарів і послуг **кінцевому споживачу через інтернет-магазини**, наприклад, *Amazon, Rozetka, Temu*.
- **B2B** (*Business to Business*) – транзакції між бізнесами, зокрема, продаж оптових партій товарів або послуг між постачальниками і підприємствами.
- **C2C** (*Consumer to Consumer*) – комунікація та угоди між споживачами через платформи, як-от *OLX* або *eBay*, де люди можуть купувати та продавати товари між собою.
- **C2B** (*Consumer to Business*) – споживачі продають свої товари або послуги компаніям. Приклад: фрілансери, які пропонують свої послуги через платформи на кшталт *Upwork*.
- **B2A** (*Business to Administration*) – електронні угоди між підприємствами і державними установами, наприклад, податкова звітність через Інтернет.
- **C2A** (*Consumer to Administration*) – угоди між споживачами і державними органами, зокрема, сплата податків чи штрафів через Інтернет.

Компоненти електронної комерції:

1. Інтернет-магазини – вебсайти або мобільні додатки, де споживачі можуть переглядати товари або послуги та робити покупки.
2. Платежі в Інтернеті – різні системи для здійснення безпечних електронних платежів, наприклад, через кредитні картки, платіжні системи (*PayPal, Приват24*).
3. Логістика та доставка – організація доставки товарів до покупців, часто з використанням кур'єрських служб або систем самовивозу.
4. Маркетинг та реклама – використання онлайн-інструментів для залучення клієнтів, таких як контекстна реклама, SMM, соціальні мережі.

Перевагами електронної комерції є зручність, оскільки можна здійснювати покупки з будь-якої точки світу в режимі 24/7, а також доступ до широкого

асортименту глобального ринку товарів і послуг, персоналізація на основі аналізу поведінки і пріоритетів користувачів. Водночас важливою перевагою електронної комерції є зниження витрат, а саме, економія на витратах на оренду приміщень, оплату праці персоналу тощо.

Недоліки електронної комерції:

1. **Загроза економічній безпеці держави:** внаслідок експансії іноземних виробників на внутрішні ринки країн виникає загроза занепаду місцевих виробників, які не можуть змагатися з дешевими іноземними товарами. Особливо це стосується сільського господарства і малих виробничих підприємств, які не мають достатніх ресурсів для конкуренції на міжнародному рівні.

2. **Безпека споживача:** ризики витоку особистої інформації та фінансових даних.

3. **Логістичні проблеми:** труднощі з доставкою, поверненням товарів та затримки, пов'язані з порушенням ланцюгів дистрибуції.

4. **Невизначеність якості:** важко оцінити товар перед покупкою, зокрема в Інтернеті.

5. **Ухилення від сплати податків або оптимізація податкових зобов'язань:** у разі недостатньої інституційної спроможності контролюючих органів та/або прогалин податкового законодавства виникають можливості уникнення сплати податків за допомогою електронної комерції.

Експансія продажів через Інтернет

По мірі розвитку технологій електронна комерція стає важливою частиною сучасного бізнес-середовища і суттєво змінює способи здійснення покупок та продажів. Глобалізація торгівлі, з одного боку, може сприяти економічному розвитку і підвищенню рівня життя, але водночас – створює нові виклики та ризики для окремих економік і суспільств. В умовах глобалізації країни можуть отримувати товари за нижчими цінами завдяки ефективнішому виробництву, використанню дешевшої праці та кращій спеціалізації. Наприклад, багато розвинених країн імпортують дешеві споживчі товари з країн, котрі розвиваються, таких як Китай, що знижує витрати кінцевих споживачів.

Проте, внаслідок перевиробництва та відсутності достатнього внутрішнього сукупного попиту економічна експансія Китаю становить загрозу для національних економік європейських країн.

У 2024 році німецьке видання *Merkur* повідомило¹ про хвилю банкрутств великих підприємств внаслідок кризи в автомобільній промисловості і планів

¹ Niemeyer H. Bekanntster deutscher Autozulieferer insolvent – mehr als 3000 Beschäftigte betroffen. *Merkur*. 21.09.2024. URL: <https://www.merkur.de/wirtschaft/insolvent-autozulieferer-insolvenz-firma-wkw-wuppertal-vw-bmw-mercedes-zr-93313169.html>.

закриття заводів *Volkswagen, Mercedes-Benz* та інших компаній. Про банкрутство заявив один з найстаріших виробників автомобільних деталей *Walter Klein GmbH & Co. KG (WKW)*, який працював з 1940 року.

The Economist зазначає², що перевиробництво сталі в Китаї загрожує колапсом світовій металургійній індустрії, тому *уряди країн мають стати на захист національних виробників*.

Інша загроза для економік країн Європи – стрімке поширення інтернет-торгівлі китайськими товарами низької вартості, про що, а також про дієві інструменти боротьби з відповідним явищем, йдеться у розділі 2.

В Україні ситуація зі зрозумілих причин не краща. Фахівці застерігають, що у разі окупації Покровська виробництво сталі зменшиться удвічі³. В умовах війни підтримка власної економіки має особливо важливе значення.

Прямий і безпосередній наслідок політики вільної торгівлі, без огляду на довгострокові перспективи розвитку національної економіки і необхідність дотримання належного рівні економічної безпеки держави, вимагає швидкої реакції на існуючі загрози.

У сукупній структурі імпорту товарної продукції в Україну за 9 місяців 2024 року частка продукції з Китаю була найбільшою та перевищила 20%⁴. Водночас, якщо порівнювати повні 2015–2023 роки (табл. 1), то торгівля з географічно близькою до нас Польщею займає в структурі імпорту удвічі меншу величину (10,3%). Частка інших країн-партнерів у структурі імпорту є ще меншою: Німеччина – 7,9%, Туреччина – 7,6% тощо.

Таблиця 1

Динаміка та структура імпорту товарів в Україну у розрізі основних країн-партнерів у 2015–2023 роках

Країни	2015		2023		Δ (2023/2015)	
	млн €	%	млн €	%	млн €	відс. п.
Китай	3 247	10,3	9 376	16,4	6 129	6,2
Польща	1 822	5,8	5 868	10,3	4 046	4,5
Німеччина	3 225	10,2	4 479	7,9	1 254	-2,3
Туреччина	736	2,3	4 324	7,6	3 588	5,3
США	1 304	4,1	2 629	4,6	1 325	0,5
решта країн	21 273	67,3	30 343	53,2	9 070	-14,1
Усього імпорт	31 607		57 019			

Джерело: дані НБУ.

² Chinese overcapacity is crushing the global steel industry. *The Economist*. 17.09.2024. URL: <https://www.economist.com/business/2024/09/17/chinese-overcapacity-is-crushing-the-global-steel-industry>.

³ Виробництво сталі зменшиться удвічі у разі окупації Покровська – «Укрметалургпром». *Mind*. 25.09.2024. URL: <https://mind.ua/news/20279363-virobnictvo-stali-zmenshitsya-udvichi-u-razi-okupaciyi-pokrovskaukrmetallurgprom>.

⁴ Статистика зовнішнього сектору. *НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>.

Слід звернути окрему увагу на те, що **частка товарів китайського виробництва у вітчизняному імпорті за останні десять років майже подвоїлась**. При цьому лише за 9 місяців 2024 року ця частка збільшилася майже на 4 відс. п., що значною мірою пов'язано із вибуховим зростанням обсягів продажу китайських товарів на маркетплейсах *Temu*, *AliExpress* тощо (це розкрито у розділі 3). На відміну від європейських країн, Україна поки не відреагувала на неконтрольоване збільшення такого імпорту.

Країни, що беруть активну участь у глобальній торгівлі, стають вразливими до економічних, геополітичних, фінансових криз, які мають міжнародний характер. Це пов'язано з високим рівнем інтеграції національних економік та фінансових систем. Актуальність регулювання імпорту посилюється.

Водночас, значною загрозою електронної комерції є ерозія бази оподаткування. Втрати податкових надходжень від електронної комерції – проблема, з якою стикаються багато країн через швидке зростання обсягів онлайн-торгівлі. Оскільки інтернет-комерція часто перетинає кордони країн, традиційні податкові механізми виявляються неефективними або складними для застосування, внаслідок чого виникають різні втрати податкових надходжень. Процес оподаткування ускладнюється тим, що покупці та продавці в багатьох випадках перебувають у різних юрисдикціях. Тобто, якщо товар купується через іноземний інтернет-магазин, ПДВ або інші податки можуть не бути сплаченими взагалі, або бути сплаченими не в повному обсязі.

Онлайн-компанії можуть уникати сплати податків у країнах, де вони продають свої товари, здійснюючи транзакції через офшорні або іноземні юрисдикції. Це створює проблеми для національних бюджетів, адже фірми не платять податки там, де фактично здійснюється господарська діяльність.

Через анонімність інтернет-платформ важче відстежувати нелегальну чи неофіційну торгівлю. Багато національних податкових органів ще не встигли адаптувати свої системи до нових реалій цифрової економіки, що може призводити до технічних, правових прогалин та втрат податкових надходжень.

Основними **формами ухилення та шахрайства зі сплати податків при здійсненні електронної торгівлі є**⁵:

1. Несплата податку з продажу – нездатність зібрати податки з онлайн-транзакцій.
2. Несплата податку на доходи – приховування доходів від електронної торгівлі з метою уникнення сплати податкового зобов'язання.
3. **Махінації з ПДВ** – створення схем ухилення від сплати податкових зобов'язань, особливо при міжнародних торговельних операціях.

⁵ Chauhan D., Khan N. A. (2024). E-Commerce and Taxation Fraud. *African Journal of Biological Science*. URL: <https://www.afjbs.com/uploads/paper/62225a674981512d1e5fcf25403e5f80.pdf>.

4. Махінації з митом – недекларування товарів або їхньої вартості з метою уникнення сплати мита.

Основними наслідками таких практик є втрата податкових надходжень, недоброзичлива конкуренція, викривлення економічних стимулів, правові та фінансові ризики.

У дослідженні⁶ наводяться наочні кейси практики ухилення від сплати податків, зокрема, історія ухилення від сплати ПДВ eBay у Великій Британії, де імпорتنі товари продавались споживачам через інтернет-магазини без ПДВ. За підрахунками уряду Великої Британії, втрати податкових надходжень для бюджету країни сягали мільярдів фунтів стерлінгів щорічно. З огляду на це, було вжито заходів, які зобов'язували онлайн-платформи дотримуватись правил комплаєнсу податкового законодавства.

Реагуючи на наявні виклики для національних економік і систем державних фінансів багатьох країн світу різні міжнародні інституції працюють над розв'язанням окресленої проблеми. Так, ОЕСР і Європейська Комісія працюють над створенням глобальних стандартів для оподаткування цифрової економіки, зокрема, в межах проєктів BEPS, DAC тощо.

Поглиблення проблеми в умовах війни в Україні

В Україні, всупереч повномасштабній військовій агресії, яка триває вже майже три роки, ***електронна комерція набуває стрімкого поширення***. За даними ДП «НАІС», відкривається більше нових ФОП, ніж закривається. Станом на початок осені 2024 року в Україні офіційно працювало 2 052 326 ФОП⁷, тоді як, наприклад, у 2019 році, коли ще не було *пандемії коронавірусу, яка суттєво активізувала розвиток інтернет-торгівлі в усьому світі*, а також різкого скорочення населення та великих площ окупованих територій, кількість активних ФОП становила 1 840 461 суб'єкт господарювання.

Невдовзі після початку повномасштабного вторгнення українська влада впровадила комплекс заходів, спрямованих на спрощення умов ведення господарської діяльності та адаптацію економіки до війни, значна частина яких стосувалася зниження податкового навантаження. ***Військові загрози*** (обстріли), з одного боку, ***і пільгове оподаткування***, з другого, ***сформували підґрунтя для подальшого поширення онлайн-продажів***.

Було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії

⁶ Chauhan D., Khan N. A. (2024). E-Commerce and Taxation Fraud. *African Journal of Biological Science*. URL: <https://www.afjbs.com/uploads/paper/62225a674981512d1e5fcf25403e5f80.pdf>.

⁷ Фопономіка під час великої війни: кількість фопів в Україні сягла за 2 млн. *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2023>.

воєнного стану» №2120-IX від 15.03.2022 р. (далі – Закон №2120-IX)⁸, що, серед іншого, створив умови для переходу великої кількості суб'єктів господарювання на спрощену систему оподаткування. Це, зокрема, передбачає звільнення від обов'язку сплати податку на прибуток підприємств.

Законом №2120-IX було визначено, що платниками єдиного податку третьої групи можуть бути ФОП та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 10 мільярдів гривень. Проте, вже у квітні 2022 року цей (практично недосяжний) поріг було скасовано. Таким чином, можливість для переходу на спрощену систему оподаткування отримали навіть представники великого бізнесу (за деякими винятками).

Ставка єдиного податку для платників третьої групи, які використовували особливості оподаткування відповідно до Закону №2120-IX, була встановлена у розмірі 2% від доходу.

Крім того, оскільки наслідками повномасштабної війни були зменшення внутрішнього виробництва і збільшення імпорту товарів, значна частина яких продавалася дистанційно, **можливістю сплачувати єдиний податок за ставкою 2% скористалася також більшість ФОП – «старих» та новостворених інтернет-торгівців.**

Платники єдиного податку третьої групи, які обрали «особливий» режим зі ставкою 2%, були звільнені від обов'язку нарахування та сплати ПДВ за операціями з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, подання податкової звітності з ПДВ, а їх реєстрація платником ПДВ була призупинена. Крім того, на таких суб'єктів господарювання не поширювались обмеження щодо обсягу доходу за календарний рік (1167 розмірів мінімальної заробітної плати).

Початково такий «особливий» режим мав діяти до припинення воєнного стану, але з 01.08.2023 р. його було скасовано⁹ (на виконання зобов'язань України перед МВФ, зафіксованих у Меморандумі про економічну та фінансову політику від 08.12.2022 р.).

Частина «особливих спрощенців» перейшла на загальну систему оподаткування; а інші представники бізнесу, серед яких ФОП сфери інтернет-торгівлі, – почали сплачувати єдиний податок переважно за ставкою 5%, що є «стандартною» формою пільгового оподаткування.

⁸ Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20?find=1&text#Text>.

⁹ Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України від 30.06.2023 р. № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#n33>.

Отже, розвиток технологій, війна та зазначені стимулюючі заходи, призвели до того, що *одним із найстрімкіше зростаючих сегментів національної економіки стала діяльність суб'єктів господарювання за допомогою засобів електронної комерції, в тому числі торгівля.*

За даними *European Business Association*, ринок електронної комерції в Україні динамічно розвивався починаючи з 2018 року з річним приростом на рівні 20–30%. Після деякого скорочення у перший рік великої війни (основним чинником якого було зменшення кількості населення та контрольованих Україною територій) весною 2023 року обсяг електронної комерції повернувся на довоєнний рівень та продовжив зростати¹⁰.

Основною сферою діяльності новостворених ФОП, як видно з наведеної діаграми (рис. 1), є сфера роздрібної торгівлі.

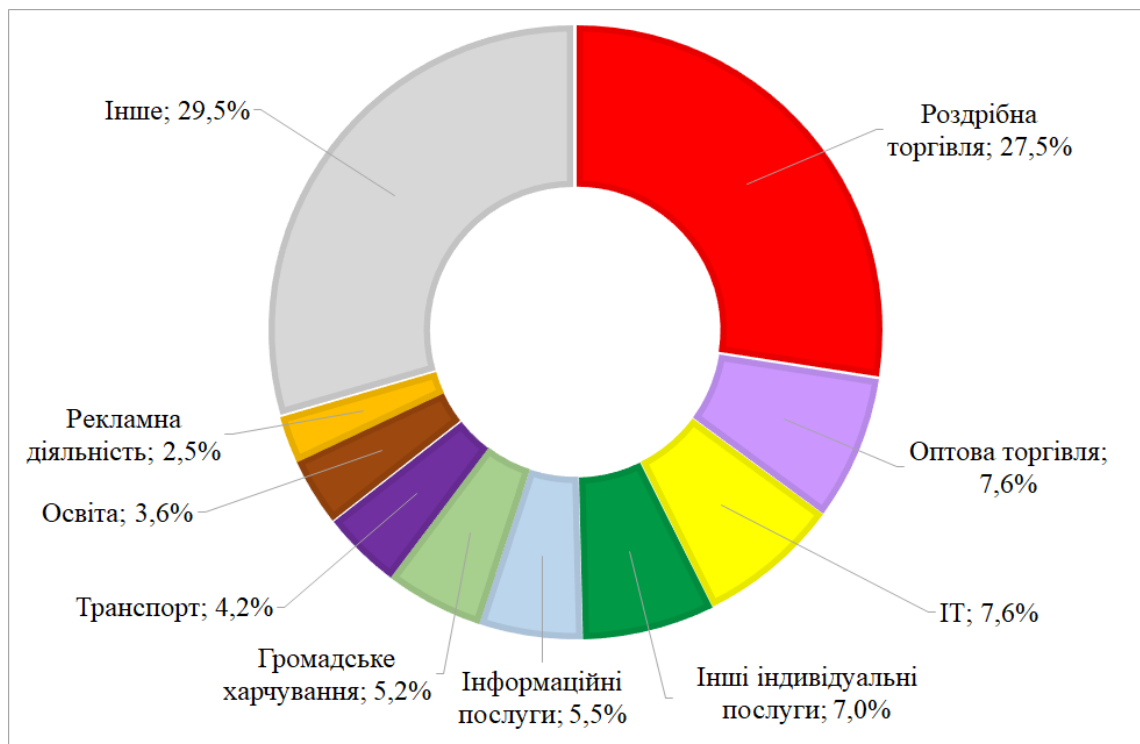

Рис. 1. Розподіл ФОП, зареєстрованих у січні-серпні 2024 року, за видами діяльності, % від загальної кількості

Джерело: побудовано авторами за даними Опендатабот. URL:

<https://opendatabot.ua/open/foconomics>.

Потрібно зазначити, що в *КВЕД 47* «Роздрібна торгівля» на рівні класу *47.91* «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет» представлена *господарська діяльність суб'єктів*

¹⁰ Михайловський Р. Електронна комерція в Україні: правила для бізнесу. Ліга Закон. 02.04.2024. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/226702_elektronna-komertsyia-v-ukran-pravila-dlya-bznesu.

господарювання засобами електронної комерції. На рис. 2 відображена динаміка кількості платників єдиного податку за цим КВЕД.

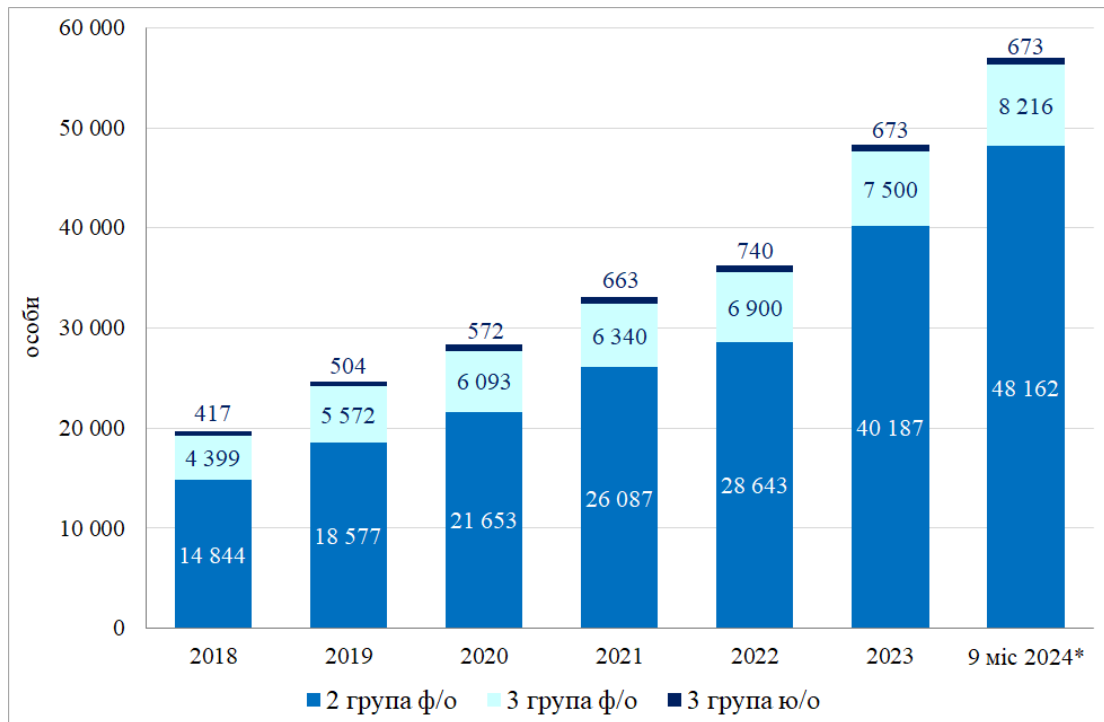

Рис. 2. Динаміка кількості платників єдиного податку за КВЕД 47.91 за період 2018 – 9 місяців 2024 року, осіб

* – для 3 групи ю/о дані за 2023 р.

Джерело: побудовано авторами за даними ДПС.

З 2018 року кількість суб'єктів господарювання на спрощеній системі оподаткування за КВЕД 47.91 зросла на 37 391 особу або майже втричі. Частина цих суб'єктів господарювання у КВЕД 47 збільшилася з 14% у 2018 році до 32% на кінець 3 кварталу 2024 року. Найвищі темпи зростання, більш ніж утричі, продемонстрували ФОП 2 групи, кількість ФОП 3 групи збільшилась на 87%, а юридичних осіб 3 групи – на 61%. Крім того, **є ще офіційно незареєстровані продавці**, які часто реалізують товари засобами електронної комерції, у тому числі через Телеграм-канали.

Такий приріст кількості суб'єктів господарювання є характерним лише для класу 47.91, натомість серед інших КВЕД класу 47 динаміка відкриття/закриття суб'єктів господарювання є сталою, тому загальна кількість підприємців у середньому залишається незмінною величиною.

Згідно з даними ДССУ, на загальній системі оподаткування за КВЕД 47.91 у 2023 році перебувало 719 суб'єктів господарювання, тоді як до початку повномасштабної війни їхня кількість становила 961, що майже втричі більше відповідного показника 2014 року (347).

Також заслуговує на увагу той факт, що 2/3 суб'єктів господарювання на загальній системі оподаткування зосереджені у м. Київ, Київській області та інших великих містах України: Харкові, Одесі, Львові тощо.

За експертними оцінками, обсяг ринку електронної торгівлі в Україні становить близько 10% від сукупного обсягу роздрібно торгівлі¹¹.

За підсумками дослідження ринку представники групи компаній *EVO* зазначають, що частка електронної комерції в ритейлі в Україні становить 10%. Цим показником вимірюють проникнення електронної комерції, тобто наскільки населення користується Інтернетом, щоб купувати якісь речі. Для порівняння, в Китаї показник складає 46%.

Важливо враховувати й темпи зростання замовлень. У 2022 році останні були від'ємними через повномасштабне вторгнення. Але в 2023 році ситуація покращилась, і в 2024 році українські майданчики зростали швидше, ніж закордонні як, наприклад, *AliExpress*. Якщо в Україні збережуться такі темпи зростання, то ми наздоженемо Канаду, Швецію та Фінляндію (13–14%) за проникненням. Проте, оскільки у згаданому дослідженні не наведена методологія визначення частки ринку електронної комерції в Україні, її величину слід сприймати з відповідними застереженнями.

Водночас, з огляду на зазначене *пожвавлення замовлень на вітчизняних маркетплейсах*, можна зробити припущення, що частина цих гравців ринку **замовляє товари на глобальних майданчиках** (зокрема, *Теті*), отримуючи їх у міжнародних відправленнях **низької вартості (не більше 150 євро), які звільняються від оподаткування ПДВ та митом**. Далі такі **товари перепродаються також без сплати ПДВ**, оскільки їх продавці найчастіше або використовують спрощену систему оподаткування, або офіційно не реєструють свою підприємницьку діяльність.

Результати аналізу, отриманні в розділі 3, засвідчують *різке збільшення кількості неоподаткованих міжнародних посилок й ознаки їх штучного подрібнення*, що підтверджує факти зловживань українськими торговцями, які реалізують товари у тому числі онлайн.

На думку Міністра фінансів України *Сергія Марченка*, проблема зловживання міжнародними поштовими відправленнями виходить за межі простого ухилення від сплати незначних податків при імпорті. Варто розглянути, *як працює інтернет-торгівля: які форми реєстрації обирають бізнеси, скільки вони сплачують податків, і чи сплачують взагалі імпортний ПДВ¹²*.

¹¹ Як розвивається електронна комерція в Україні. *Sprava.prom*. 07.05.2024. URL: <https://sprava.prom.ua/yak-rozvyvayetsya-elektronna-komercziya-v-ukrayini/>.

¹² Сприятиме боротьбі з тіншовими схемами: Мінфін планує оподатковувати посилки вартістю до 150 євро. *Delo.UA*. 30.07.2024. URL: <https://delo.ua/economy/spriyatime-borotbi-z-tinyovimi-sxemami-minfin-planuje-opodatkovuvati-posilki-vartistyu-do-150-jevro-434817/>.

Слід звернути увагу на те, що починаючи з 2016 року темпи зростання ринку електронної торгівлі перевищували темпи зростання сфери роздрібної торгівлі в цілому (рис. 3).

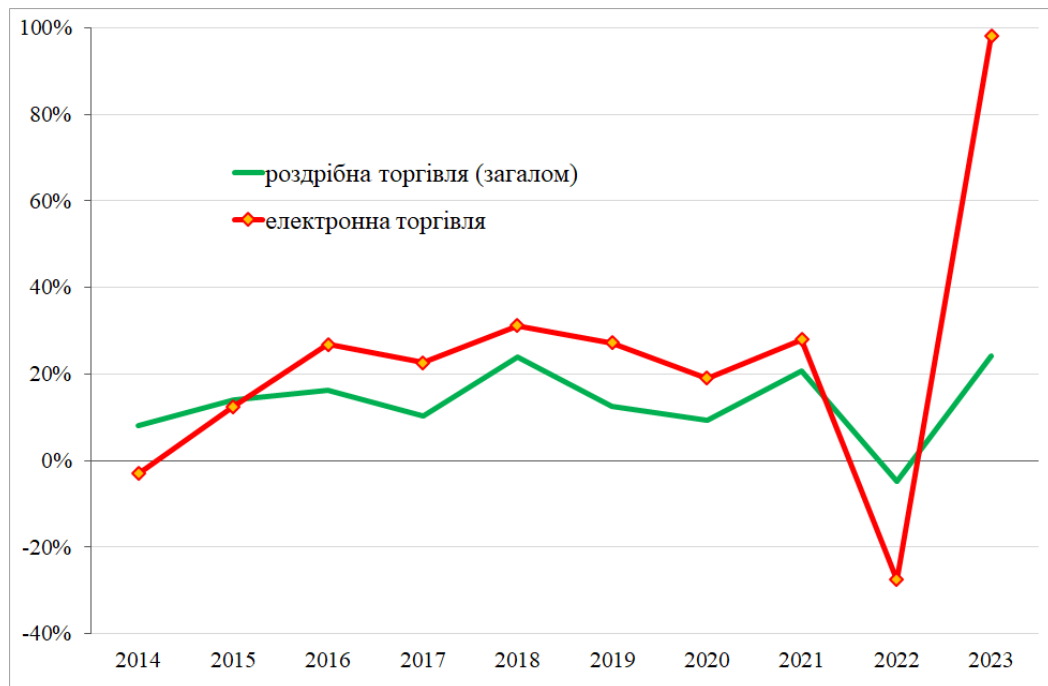

Рис. 3. Порівняння темпів зростання обсягів електронної торгівлі та роздрібної торгівлі, % до попереднього року (логарифм натуральний)

Джерело: побудовано авторами за даними ДССУ.

Винятком є 2022 рік, коли з об'єктивних причин були порушені ланцюги постачання, а обсяг споживання скоротився більш ніж на третину. Тобто, скорочення обсягів інтернет-покупок у 2022 році на 27% було зумовлене падінням кінцевих споживчих витрат населення на 33%. Але в 2023 році обсяги електронної торгівлі вдвічі перевищили показник довоєнного 2021 року. При цьому зменшення доходів громадян збільшило попит на товари низького цінового сегменту, чим, зокрема, скористалися недобросовісні торгівці.

Обмеження зловживань у сфері інтернет-торгівлі, включаючи міжнародні поштові відправлення, має важливе значення для забезпечення загального позитивного тренду детінізації економіки України.

2. Європейський досвід запобігання негативним економічним і фінансовим ефектам при здійсненні міжнародної інтернет-торгівлі

Розуміння необхідності формування практик запобігання втраті податкових надходжень від здійснення міжнародної інтернет-торгівлі в експертному середовищі виникає фактично з появою електронної комерції. Вже в 1990-х роках у численних дослідженнях зазначалось, що електронна комерція (комерційні операції через мережу Інтернет) створює нові можливості для уникнення податкових зобов'язань та ухилення від сплати податків, ставлячи під загрозу систему державних фінансів¹³.

Глобальний процес розробки стандартів оподаткування цифрової економіки є складовою проєкту BEPS (*Base Erosion and Profit Shifting*). Він орієнтований на протидію стратегіям податкового планування, в яких використовуються прогалини та невідповідності національних і міжнародних правил оподаткування для штучного перенесення прибутків до низькоподаткових юрисдикцій, в яких економічна діяльність відсутня або є мінімальною.

У 2015 році було остаточно сформульовано план дій BEPS з 15 заходів у межах трьох основних складових міжнародного співробітництва країн у сфері оподаткування. Найпершою дією плану BEPS є Захід 1 «Вирішення податкових проблем цифрової економіки»¹⁴, оскільки цифрова економіка дає змогу підприємствам отримувати дохід без значної фізичної присутності на ринку, де вони ведуть бізнес.

Такий бізнес може здійснювати операції та надавати послуги в усьому світі з мінімальними інвестиціями у фізичну інфраструктуру, що призводить до проблем у визначенні того, де створюється вартість і де слід сплачувати податки. Підприємства часто можуть уникати сплати податків у країнах, де знаходяться їхні клієнти, створюючи ефект ерозії бази оподаткування та здійснюючи «переміщення прибутків» до юрисдикцій з низькими ставками або взагалі відсутністю оподаткування.

Традиційні міжнародні правила оподаткування, які засновані на фізичній присутності (наприклад, постійне представництво), непросто застосувати до цифрового бізнесу. Найвні сьогодні податкові угоди та правила були розроблені з орієнтацією на традиційний бізнес і не завжди добре працюють із цифровими бізнес-моделями. Це призвело до дедалі більшої дискусії щодо того, чи потрібно реформувати міжнародну податкову систему, щоб врахувати зростаючий цифровий сектор.

¹³ Cash M. (1999). Electronic Commerce and Tax Base Erosion. *European Parliament*. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/1999/168015/DG-4-ECON_ET\(1999\)168015_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/1999/168015/DG-4-ECON_ET(1999)168015_EN.pdf).

¹⁴ Base Erosion and Profit Shifting (BEPS). *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html>.

У 2018 році ОЕСР опублікувала проміжний звіт, у якому визначено ключові проблеми оподаткування цифрової економіки. Було сформульовано припущення, що цифровий бізнес, який веде значну економічну діяльність у юрисдикції, навіть без фізичної присутності, може потребувати оподаткування в цій юрисдикції. Іноді це називають «цифровою присутністю» або «оподаткуванням на основі користувачів».

На платформі ОЕСР було розпочато роботу над уніфікованим підходом до цифрового оподаткування, який передбачатиме нові правила зв'язку та нові принципи розподілу прибутку. Ця робота зумовила обговорення категорії «значної економічної присутності» або можливості країн оподатковувати бізнес на основі його цифрової діяльності, а не лише фізичної присутності.

Наприклад, ще в 1995 році було підраховано, що у США сумарні втрати податкових надходжень бюджетів штатів через уникнення податків з продажу на товари, що реалізувались через поштові відправлення, сягали 3 млрд дол¹⁵.

Крім того, вже тоді відзначалось, що особливо значними ці втрати можуть бути для країн, податкові системи яких побудовані здебільшого на надходженнях від сплати ПДВ.

Електронна комерція та втрати надходжень ПДВ

У країнах ЄС ПДВ формує основу системи непрямого оподаткування та значну частину податкових надходжень державного бюджету. Згідно зі статистичними даними, в ЄС у 2021 році сумарні надходження від сплати ПДВ склали 1076,8 млрд євро або в середньому 18,2% від усіх податкових надходжень країн ЄС. Найбільший у відносному вираженні обсяг надходжень було зафіксовано у Хорватії (36,8% від загальних податкових надходжень), а найменший – у Бельгії (15,6%)¹⁶. У довгостроковому періоді спостерігається повільне, але неухильне зростання частки ПДВ у загальному обсязі податкових надходжень: з 17,2% в середньому в 2009 році до 18,2% у 2021 році.

За оцінками компанії *Deloitte*, втрати надходжень ПДВ від внутрішньої електронної комерції товарами сумарно для всіх країн ЄС становить від 2,6 до 3,8 млрд євро. Водночас, згідно з висновками Європейської Комісії, втрати від електронної торгівлі товарами низької вартості з третіми країнами в цілому в ЄС станом на 2016 рік оцінювались на рівні 5 млрд євро¹⁷.

¹⁵ Soete L. and Kamp K. (1996). The 'bit tax': The case for further research. *Science and Public Policy*, Oxford University Press. URL: <https://ideas.repec.org/a/oup/scippl/v23y1996i6p353-360.html>.

¹⁶ Data on Taxation Trends. *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en.

¹⁷ Proposal for a Council Directive amending Directive 2006/112/EC and Directive 2009/132/EC as regards certain value added tax obligations for supplies of services and distance sales of goods. COM (2016) 757 final, 1.12.2016. *European Commission*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016PC0757>.

Систематичних оцінок податкового розриву у розрізі країн ЄС не здійснювалось, проте окремі дослідження вказують на те, що ці втрати є суттєвими. Так, за оцінками уряду Австрії, податкові втрати від електронної торгівлі лише в межах єдиного ринку ЄС за 2010-2015 роки становили близько 860 млн євро.

У Великій Британії щорічні втрати від торгівлі імпортованими товарами засобами електронної комерції становили від 1 до 1,5 млрд фунтів стерлінгів на рік, тобто від 8 до 12% сукупного податкового розриву з ПДВ у країні¹⁸. Для порівняння варто зазначити, що схеми ухилення від оподаткування ПДВ в межах країни становлять лише 4% податкових втрат.

Таким чином, фіскальна значущість ПДВ для системи публічних фінансів країн ЄС зумовлює необхідність постійної уваги урядів, податкових органів, науковців та експертів до механізму його належного функціонування, ефективної роботи системи адміністрування податку як в межах окремих країн, так і на міжнародному рівні. Для цього протягом останніх років було впроваджено такі заходи:

- гармонізацію та запровадження правил оподаткування ПДВ цифрових послуг серед країн – членів ЄС;
- гармонізацію та запровадження правил оподаткування електронної комерційної діяльності на спільному ринку ЄС;
- заходи протидії махінаціям та ухиленню від сплати податку шляхом запровадження механізму швидкого реагування (QRM);
- імплементацію до механізму ПДВ елементів політики сприяння цілям збереження навколишнього середовища, зокрема, в деяких країнах було запроваджено диференційовані ставки податку для заохочення застосування екологічно менш шкідливих продуктів та практик;
- запровадження *системи «єдиного вікна» (One Stop Shop, OSS)* з метою спрощення адміністрування податку платниками.

Імплементація в ЄС системи «єдиного вікна»

В 2015 році у країнах ЄС було запроваджено модель *Mini One Stop Shop (MOSS)*, яка була спрямована на реалізацію спрощеної системи декларування і сплати ПДВ на постачання телекомунікаційних, радіомовних та електронних послуг споживачам в Євросоюзі. Ця модель у подальшому була використана в ЄС для оптимізації процесів оподаткування ПДВ у сфері транскордонної електронної комерції товарами.

¹⁸ E-commerce: many of the challenges of collecting VAT and customs duties remain to be resolved. Special Report. European Court of Auditors. URL: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr19_12/sr_e-commerce_vulnerability_to_tax_fraud_en.pdf.

Научно схема функціонування моделі MOSS для електронних послуг у форматі B2C представлено на рис. 4.

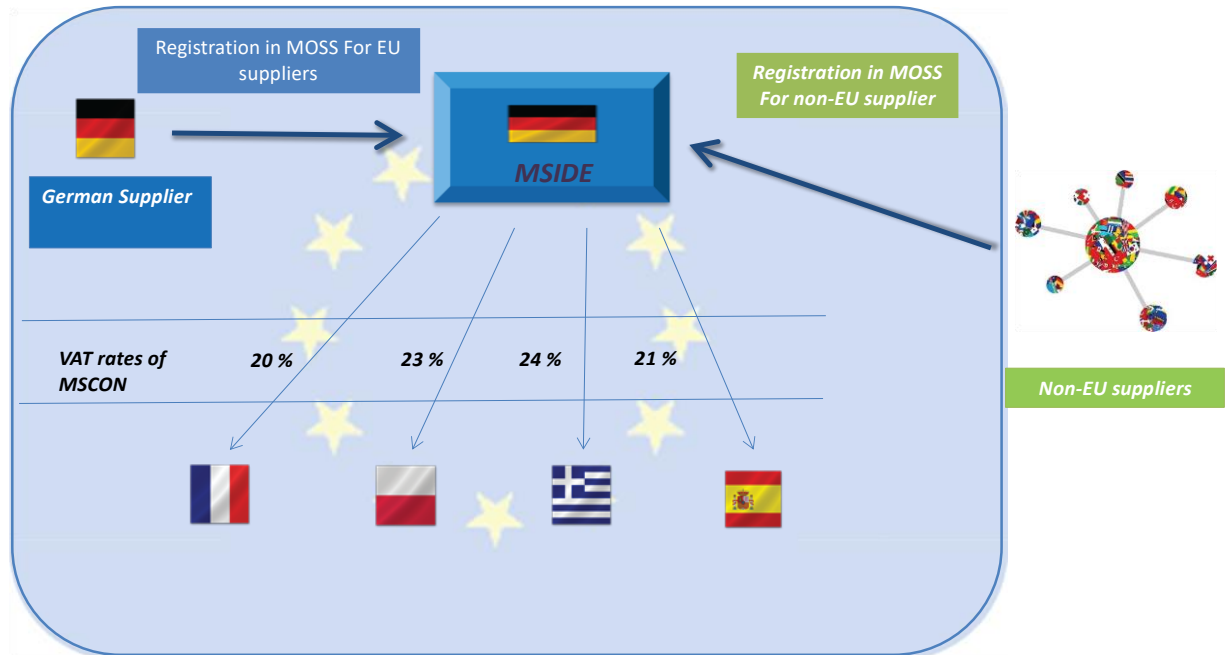

Рис. 4. Схема дії моделі *Mini One Stop Shop (MOSS)* у країнах ЄС

Джерело: European Court of Auditors. E-commerce: many of the challenges of collecting VAT and customs duties remain to be resolved. Special Report.

Ключові характеристики MOSS полягають у такому:

1) спрощена звітність із ПДВ – MOSS дозволяє підприємствам реєструватися платниками ПДВ лише в одній країні ЄС замість того, щоб робити це у кожній країні ЄС, де вони мають клієнтів. Це зменшує адміністративний тягар для підприємств, які працюють у кількох країнах ЄС;

2) єдина декларація із ПДВ – компанії, котрі використовують систему MOSS, подають єдину декларацію з ПДВ для всіх своїх продажів в ЄС замість того, щоб подавати окремі декларації в кожній країні, де вони мають клієнтів. Декларація з ПДВ подається до податкового органу країни – члена ЄС, де зареєстроване підприємство;

3) сплата ПДВ – компанії, які використовують MOSS, сплачують ПДВ із продажів податковому органу обраної ними країни ЄС, який потім розподіляє ПДВ до відповідних країн, де знаходяться клієнти;

4) застосовується до цифрових послуг – MOSS використовується в основному щодо компаній, котрі пропонують споживачам цифрові послуги, такі як онлайн-курси, програмне забезпечення, електронні книги, потокове передавання відео чи музики та інші подібні послуги.

Функціонування MOSS спрямоване на спрощення процедур адміністрування ПДВ: система зменшує потребу компаній керувати дотриманням правил сплати ПДВ у кількох країнах, позбавляє підприємства від витрат на реєстрацію, подання декларацій та здійснення платежів у кожній країні, оптимізує звітування та сплату ПДВ для компаній, які пропонують цифрові послуги.

У липні 2021 року ЄС розширив модель MOSS до ширшої системи «єдиного вікна» (*One Stop Shop, OSS*), що включає не лише цифрові послуги, а й продаж товарів, зменшуючи додаткові складнощі адміністрування ПДВ. Основним елементом OSS є уніфікована система сплати ПДВ для всіх видів електронної комерції B2C. Ця система оподаткування охоплює продажі як в межах країн ЄС, так і від третіх країн – постачальників продукції.

У разі постачання послуг B2C із третіх країн OSS за схемою *non-Union* дозволяє компаніям зареєструватися платником ПДВ в одній з країн ЄС й обліковувати у ній ПДВ, що підлягає сплаті в усіх країнах ЄС, до яких здійснюються відповідні поставки.

Схема The Union (в межах ЄС) діє так само, але має певні відмінності.

Перша – додатково до всіх послуг B2C *схема The Union* також застосовується до онлайн-продажів товарів усередині ЄС, а також до певних внутрішніх поставок товарів через маркетплейси.

Друга – встановлено щорічний поріг обороту 10 тис. євро, до якого ПДВ на дистанційні поставки товарів у межах ЄС, телекомунікаційних та електронних послуг споживачам сплачується у країні ЄС, де заснований постачальник, а не там, де перебуває споживач.

Третя – підприємство може за бажанням зареєструватися та сплачувати ПДВ у кожній з країн ЄС, до яких здійснює поставки B2C¹⁹.

Запровадження системи «єдиного вікна» дало змогу реалізувати іншу зміну, спрямовану на перекриття поширеної схеми ухилення від сплати податків та податкової оптимізації.

Відмова від неоподаткованого порогу ввезення відправлень

З липня 2021 року в ЄС набули чинності зміни, що скасували безподаткове ввезення товарів, вартість яких становить до 22 євро. Таке рішення було зумовлено агресивним демпінгом маркетплейсів із третіх країн (насамперед китайських) та зростанням бюджетних втрат.

Це супроводжувалося створенням ***Import One Stop Shop (IOSS)*** – системи продажу товарів, що ввозяться з країн, які не входять до ЄС, вартістю

¹⁹ Лашук Є. Оподаткування міжнародних посилок: євросоюзівський досвід. *Економічна правда*. 6.11.2024. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/11/06/721447/>

не більше 150 євро (за винятком підакцизних товарів). При цьому постачальники (у тому числі маркетплейси) можуть обрати сплату ПДВ на імпорт низької вартості з країн за межами ЄС або через систему IOSS, або через звичайні митні процедури, або за спеціальними домовленостями для операторів поштового зв'язку та експрес-перевізників щодо сплати ПДВ.

Отже, сьогодні в ЄС діють такі правила²⁰:

1. Сплата ПДВ здійснюється з усіх посилок, що надходять в ЄС (виняток – лише подарунки вартістю до 45 євро²¹).
2. Електронні платформи/онлайн-магазини з продажу товарів можуть задекларувати та сплатити ПДВ через систему IOSS, якщо сумарна вартість такого товару не перевищує 150 євро.
3. Торгові майданчики відповідають за сплату ПДВ і мита з транзакцій до 150 євро.

Україна не зможе вступити до ЄС, не імплементувавши в обов'язковому порядку зазначені гармонізовані правила оподаткування.

В аналітичному матеріалі *Інституту соціально-економічної трансформації* також звертається увага на те, що країни ЄС використовують веб сервіси (цікавим є, зокрема, досвід Естонії), що дає змогу комплексно вирішувати питання спрощеного декларування посилок, застосування системи аналізу ризиків під час декларування товарів, впровадження легкої та зручної системи адміністрування і сплати податків при переміщенні міжнародних посилок та експрес-відправлень²².

Слід зазначити, що ЄС розглядає можливість додатково до чинного оподаткування ПДВ запровадження мита для маркетплейсів з третіх країн, таких як *Тему*. План передбачає скасування безмитного порогу 150 євро для онлайн-покупок за межами ЄС. Велика кількість посилок електронної комерції спонукає ЄС прискорити митну реформу, Європейська Комісія готується до запровадження мита на товари, що надходять до ЄС ззовні²³.

Подібні реакції на економічні та фіскальні загрози від агресивного демпінгу спостерігаються також у країнах за межами ЄС.

Зокрема, у *Норвегії* з квітня 2020 року запроваджено спрощену ПДВ систему оподаткування ПДВ електронної комерції, а з січня 2024 року скасовано звільнення від подання митної декларації та оподаткування товарів вартістю

²⁰ VAT e-Commerce - One Stop Shop. *European Commission*. URL: https://vat-one-stop-shop.ec.europa.eu/index_en

²¹ Council Regulation (EC) No 1186/2009 of 16 November 2009 setting up a Community system of reliefs from customs duty (Codified version). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/1186/oj/eng>

²² Аналітична робота щодо оподаткування товарів, які пересилаються поштовими (експрес) відправленнями. ICET. Листопад 2024. URL: <https://skilky-skilky.info/wp-content/uploads/2024/12/Analichna-robota-shchodo-opodatkuvannia-tovariv-i-aki-peresylyaiutsia-poshtovymy-ekspres-vidpravlenniamy.pdf>

²³ EU takes aim at China's Temu and Shein with proposed import duty. *Financial Times*. URL: <https://www.ft.com/content/1c4c0bee-f67e-404b-877d-e0cb38faf2d6>

менше 350 норвезьких крон. Відповідно до нової моделі, іноземні продавці та онлайн-магазини повинні зареєструватися в податковій службі, коли їх річний оборот, що підлягає оподаткування ПДВ, дорівнюватиме 50 тис. норвезьких крон (приблизно 5 тис. євро). Крім того, Норвегія скасувала неоподатковуваний поріг не лише щодо ПДВ, а й для імпорتنих мит²⁴.

Туреччина в 2021 році скасувала поріг ввезення імпорتنих товарів без сплати ПДВ, який раніше становив 22 євро. Країна також запровадила суворіші митні правила щодо товарів, замовлених на іноземних веб-сайтах. Президент країни *Реджеп Тайїп Ердоган* 6.08.2024 р. схвалив зміни, які включають зниження безподаткового порогу покупок за кордоном з 150 до 30 євро, починаючи з 21.08.2024 р. Крім того, ввізне мито на європейські посилки зросло з 18 до 30%, а на товари з інших країн – з 30 до 60%. Зазначені заходи були спрямовані на захист національних економіки та бізнесу²⁵.

Таким чином, можна констатувати, що провідними країнами світу здійснюється систематична робота як на національному рівні, так і в межах міжнародного співробітництва у сфері оподаткування з метою запобігання втраті податкових надходжень від здійснення міжнародної інтернет-торгівлі товарами і послугами.

²⁴ Щодо європейської моделі оподаткування міжнародних посилок. ICET. Економічна експертна платформа. Травень 2024. URL: <https://iset-ua.org/images/Analytical-paper-Posilki-mezd-draft-final.pdf>

²⁵ Turkey increases customs duties to combat Shein & Temu. *TexSPACE Today*. 15.08.2024. URL: <https://www.texspacetoday.com/turkey-increases-customs-duties-to-combat-shein-temu/#:~:text=Turkey%20has%20introduced%20stricter%20customs,30%20euros%2C%20effective%20August%2021.>

3. Аналіз динаміки імпорту шляхом надсилання посилок в Україну та оцінка втрат бюджету від надання пільг для такої торгівлі

Дослідивши загальний контекст викривлення конкуренції, ухилення від сплати податків і податкової оптимізації внаслідок поширення електронної комерції та торгівлі міжнародними поштовими відправленнями, світовий досвід протидії таким явищам, потрібно проаналізувати динаміку відповідних показників торгівлі та зловживань на неоподаткованому ввезенні посилок в Україні, а також чинники, які такий стан справ зумовлюють.

Ознаки мінізації ринку міжнародних поштових відправлень

В Україні діє податкова пільга щодо міжнародних поштових та експрес-відправлень. Якщо сумарна фактурна вартість товарів у них становить не більше 150 євро, вони не оподатковуються ПДВ і митом. Проте відповідні положення вітчизняного податкового та митного законодавства призводять до того, що *в кількісному вимірі 99% відправлень міжнародної електронної торгівлі надходять в Україну без оподаткування згаданими митними платежами* (табл. 2). У грошовому виразі більше половини вартості отриманих посилок не оподатковується. Продаж таких товарів найчастіше відбувається на глобальних маркетплейсах *Temu, AliExpress* тощо.

Таблиця 2

Інформація щодо загальних обсягів ввезення на митну територію України міжнародних поштових та експрес-відправлень (відправлення) за 2021-2023 роки та перші 9 місяців 2024 року

Період	Всього		Відправлення без оподаткування митними платежами		Відправлення з оподаткуванням митними платежами		% відправлень без оподаткування	
	млн шт.	вартість, млрд грн	млн шт.	вартість, млрд грн	млн шт.	вартість, млрд грн	кількість	вартість
2021	69,599	61,817	68,867	28,313	0,732	33,504	98,9	45,8
2022	31,528	33,540	31,159	22,965	0,369	10,575	98,8	68,5
2023	51,981	62,117	51,513	40,081	0,468	22,036	99,1	64,5
9 міс. 2024	54,004	89,336	53,567	44,644	0,436	44,692	99,2	50,0

Джерело: дані ДМС, отримані в рамках співпраці із Тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України з питань розслідування можливих протиправних дій посадових осіб органів державної влади, інших державних органів та суб'єктів господарювання державного сектору економіки, що могли завдати шкоди економічній безпеці України (далі – ТСК).

Слід звернути увагу на те, що наведена в розділі 1 динаміка зростання кількості суб'єктів господарювання за КВЕД 47.91 «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет» зумовлена саме пільговими умовами оподаткування міжнародних відправлень та наявністю спрощеної системи оподаткування, а не зростанням добробуту населення, зокрема, купівельної спроможності громадян та/чи збільшенням кількості споживачів.

Повномасштабна військова агресія проти України дозволяє це стверджувати однозначно, адже війна спровокувала загрозливу тенденцію депопуляції країни. За оцінками демографів, чисельність населення в Україні на початок 2024 року становила близько 28-30 млн²⁶. Крім того, з об'єктивних причин скоротилась не лише кількість населення, а й купівельна спроможність громадян (що збільшило попит на товари низького цінового сегменту).

Сукупна купівельна спроможність населення в Україні (виражена через кінцеві споживчі витрати домогосподарств) у 2023 році зменшилась порівняно з 2021 роком на 11% (табл. 3). Натомість ринок електронної комерції демонструє стрімке зростання: обсяги продажів за КВЕД 47.91 за той самий період зросли більш ніж удвічі.

Таблиця 3

Кінцеві споживчі витрати домогосподарств та обсяги торгівлі у 2018–2023 роках

Рік	Кінцеві споживчі витрати домогосподарств, млн грн	Роздрібна торгівля (за КВЕД 47), млн грн	Торгівля за КВЕД 47.91 (загальна система оподаткування), млн грн
2018	2 438 778	686 366	6 236
2019	2 954 221	778 594	8 185
2020	3 348 293	854 726	9 905
2021	4 586 426	1 051 471	13 103
2022	3 283 856	1 002 467	9 959
2023	4 077 824	1 278 059	26 580
$\Delta 2023/2021, \%$	-11,1	21,5	102,8

Джерело: дані ДССУ.

Подібну закономірність можна також простежити на даних дослідження групи компаній EVO, які показують значне зростання обсягу онлайн-продажів на тлі скорочення кількості інтернет-користувачів²⁷.

²⁶ Демограф Олександр Гладун: Треба визнати, що нас в країні після війни буде 30 мільйонів. РБК-Україна. 29.10.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/demograf-oleksandr-gladun-treba-viznati-shcho-1730104443.html>.

²⁷ Як український e-commerce пережив 2023 рік. Promodo. URL: <https://www.promodo.ua/yak-ukrayinskiy-ecommerce-pereziv-2023>.

Також важливо згадати про те, що *найбільша кількість міжнародних поштових відправлень (92%) надходить в Україну з Латвії, Китаю, Польщі, Естонії, США*²⁸. Тобто, це Китай та країни з морськими портами, до яких зручно доставляти китайські товари. Далі посилки (переважно низької вартості) потрапляють до України. Їхня кількість динамічно зростає.

Наведені факти дозволяють зробити висновок, що *більшість міжнародних відправлень товарів отримується для провадження підприємницької діяльності (продажу) на території України без сплати відповідних податкових зобов'язань*. Це, у свою чергу, може свідчити про *наявність тренду зростання обсягів мінізації ринку електронної комерції*.

Законодавчі передумови поточного стану справ

Значна частина проблем у цій сфері зумовлена тривалою історією зміни правил оформлення та оподаткування міжнародних відправлень. У першій редакції чинного Митного кодексу України²⁹ було встановлено, що відправлення на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) протягом однієї доби, фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 300 євро, не є об'єктом оподаткування митними платежами. Однак, у 2014 році поріг для неоподатковуваних відправлень було знижено до 150 євро.

Наприкінці 2017 року Верховна Рада зробила спробу обмежити кількість неоподатковуваних відправлень для фізичних осіб до трьох на місяць³⁰, але норма було скасовано ще до того, як вона набула чинності (через неготовність поштових операторів до її практичної реалізації).

Ще через рік, шляхом внесення змін до Податкового кодексу України (закон № 2628-VIII від 23.11.2018 р.³¹) ліміт для неоподатковуваних поштових та експрес-відправлень, одержувачами яких є фізичні особи, знижено до 100 євро (зазначена норма вступила в дію з 01.07.2019 р.), хоча перед цим обговорювалась ідея зниження порогу до рівня, що на той час діяв у ЄС (22 євро)³².

Крім того, законом № 2628-VIII запроваджене електронне декларування товарів, що пересилаються у міжнародних поштових й експрес відправленнях,

²⁸ Аналітична робота щодо оподаткування товарів, які пересилаються поштовими (експрес) відправленнями. ICET. Листопад 2024. URL: <https://skilky-skilky.info/wp-content/uploads/2024/12/Analitichna-robota-shchodo-opodatkovannia-tovariv-i-aki-peresyvaiutsia-poshtovymy-ekspres-vidpravlenniamy.pdf>

²⁹ Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/ed20241031#Text>.

³⁰ Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році : Закон України від 07.12.2017 р. № 2245-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-19/ed20171207#Text>.

³¹ Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів : Закон України від 23.11.2018 р. № 2628-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19/ed20181123#Text>.

³² Некрасов В. Ліміт на посилки: наскільки подорожує закордонний шопінг і коли чекати "22 євро". Економічна правда. 08.11.2018. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2018/11/8/642429/>.

п шляхом подання відповідних реєстрів (тимчасових і додаткових) операторами поштового зв'язку та експрес-перевізниками, які також виступають податковими агентами щодо сплати ПДВ. Проте, через неузгодженість з Митним кодексом України практична реалізація зазначеного механізму була відтермінована на кілька років.

Наступний перегляд умов оподаткування міжнародних відправлень тривав понад півтора року. Взаємопов'язані законопроекти щодо внесення змін до Податкового та Митного кодексів були зареєстровані у Верховній Раді в жовтні 2020 року, але ухвалення законів відбулося лише в січні 2022 року, а набрання чинності – відповідно у квітні³³ та липні³⁴ того ж року.

У підсумку, з 30.04.2022 р. через зміни до Податкового кодексу України поріг для неоподатковуваних відправлень для фізичних осіб було знову підвищено до 150 євро, що забезпечило уніфікацію з відповідними нормами Митного кодексу України. Важливо звернути увагу на той факт, що ініціатори змін (народні депутати) аргументували свою позицію зокрема тим, що зменшення у 2019 році ліміту до 100 євро призвело до скорочення імпорتنих відправлень в Україну, зменшення доходів міжнародних поштових та експрес-перевізників, а також активізації «сірих» схем ввезення товарів.

У січні 2023 року набрали чинності окремі положення закону №1999-ІХ від 25.01.2022 р., які змінили порядок декларування міжнародних відправлень, що передбачає *подання поштовими операторами і перевізниками відповідних реєстрів (тимчасових та додаткових) замість митних декларацій*. Через ці реєстри проходить весь обсяг відправлень, що *убезпечить від колапсу на митниці навіть у разі відмови від пільги*, яка дедалі більше використовується з метою зловживань, *та оподаткування усіх посилок*.

Отже, на сьогодні чинні норми законодавства передбачають, що товари (крім підакцизних), що надсилаються на митну територію України на адресу одного одержувача у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, митна (для підприємств) та фактурна (для громадян) вартість яких не перевищує 150 євро, не є об'єктом оподаткування митними платежами.

Натомість, товари (окрім підакцизних), що надсилаються на адресу одного одержувача – громадянина³⁵ у міжнародних відправленнях, вартість яких

³³ Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях : Закон України від 25.01.2022 р. № 1998-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1998-IX#Text>.

³⁴ Про внесення змін до Митного кодексу України щодо оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових відправленнях, міжнародних експрес-відправленнях, та порядку їх декларування : Закон України від 25.01.2022 р. № 1999-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1999-20#Text>.

³⁵ Товари (крім підакцизних), що пересилаються на адресу одного одержувача – підприємства у міжнародних відправленнях, сумарна митна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, оподатковуються митом відповідно до Митного кодексу та ПДВ за ставкою, встановленою Податковим кодексом.

перевищує 150 євро, оподатковуються ввізним митом за ставкою 10% та ПДВ. Базою оподаткування для таких відправлень є частина сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 150 євро.

Спотворення конкурентного середовища

Законодавство не обмежує кількість неоподатковуваних відправлень для громадян. За словами Міністра фінансів України *Сергія Марченка*, за 2023 рік без оподаткування митними платежами імпортовано 51,5 млн міжнародних поштових відправлень. Тобто, *в середньому кожен українець отримав два міжнародних відправлення за рік*³⁶.

Дані ДМС за 9 місяців 2024 року свідчать про те, що *серед 100 найбільших отримувачів міжнародних поштових та експрес-відправлень є 80 фізичних осіб, жодна з яких не сплачувала митних платежів*. Поряд із цим, *на одного отримувача – фізичну особу припадало в середньому 231 відправлення*, а середня вартість одного відправлення була значно нижчою неоподаткованого порогу 150 євро (рис. 5).

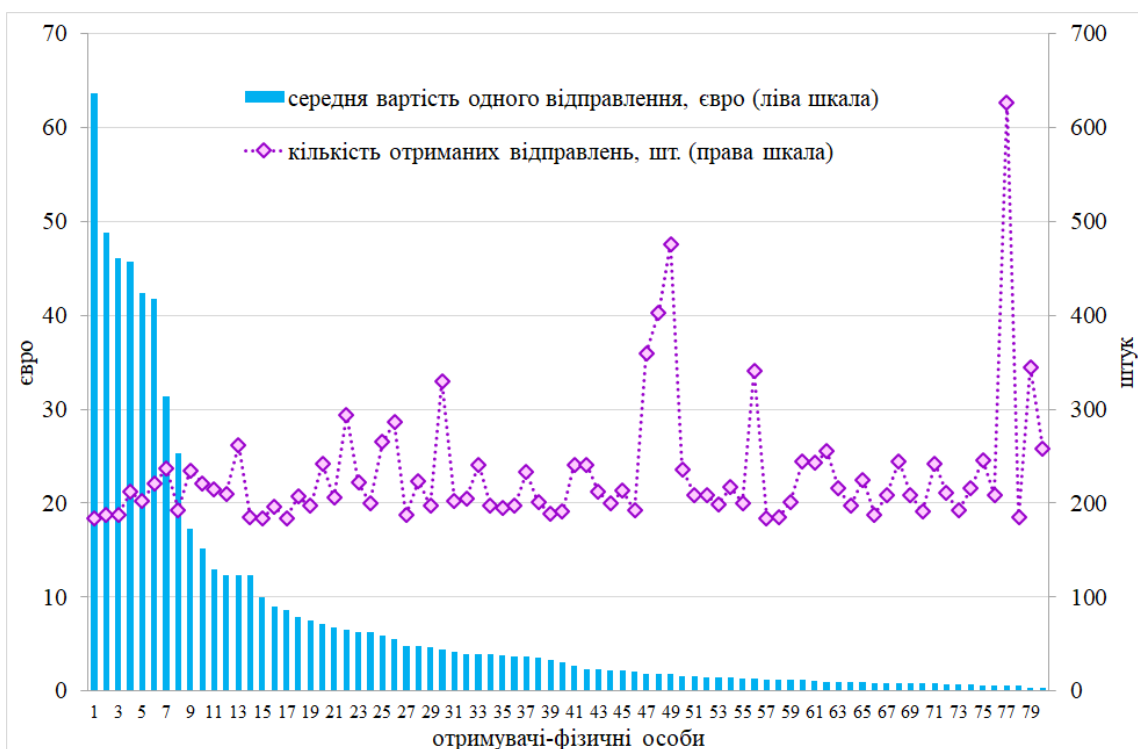

Рис. 5. Кількість та середня вартість міжнародних відправлень на адресу 80-ти найбільших отримувачів-фізичних осіб

Джерело: побудовано авторами за даними ДМС, отриманими в рамках співпраці з ТСК.

³⁶ Сергій Марченко: Можемо дискутувати щодо підвищення податків, але ситуація вже критична. РБК-Україна. 30.07.24. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/sergiy-marchenko-mozhemo-diskutuvati-shchodo-1722264176.html>.

З огляду на зазначене логічно, що **суми сплачених податків з отриманих фізичними особами міжнародних відправлень є незначними**. Зокрема, якщо проаналізувати динаміку митних платежів (КБК 15010200), що сплачуються за товари, які ввозяться (пересилаються) громадянами, то можна побачити, що в середньому за останні 5 років ця сума становила до 300 млн грн на рік. Фактично, остання не перевищує 1% від сум ввізного мита, що надходять до державного бюджету України.

За даними ДМС, **обсяг продажу імпортованих споживчих товарів на ринку України засобами електронної комерції (B2C-платформи) за 9 місяців 2024 року сягнув позначки понад 89 млрд грн, що перевищує значення цілого 2021 року** (останнього перед повномасштабним вторгненням), коли виторг від продажу таких товарів склав майже 62 млрд грн. Динаміка розвитку цього сегменту ринку є **надзвичайно стрімкою**. Кількість міжнародних поштових та експрес-відправлень лише за 9 місяців 2024 року перевищила 54 млн і, найбільш імовірно, за підсумками року буде перевищений відповідний показник 2021 року (69,6 млн відправлень).

На особливу увагу заслуговує той факт, що **частка товарів китайського походження у структурі продажів через електронні B2C-платформи** (за кількістю) **зросла з 32,5% у 2022 році до 62,2% у 2024-му** (табл. 4).

Таблиця 4

Структура ринку міжнародних поштових та експрес-відправлень у розрізі основних країн походження товару

Країна	2021		2022		2023		9 міс. 2024	
	кількість, млн шт.	вартість, млн грн	кількість, млн шт.	вартість, млн грн	кількість, млн шт.	вартість, млн грн	кількість, млн шт.	вартість, млн грн
Китай	-	-	32,5%	35,0%	56,8%	22,9%	62,2%	14,7%
США	-	-	1,5%	1,5%	1,6%	4,1%	1,4%	0,4%
Велика Британія	-	-	1,0%	6,9%	1,2%	2,3%	0,9%	4,9%
Гонконг	-	-	8,2%		4,2%		2,9%	
Польща	-	-	11,4%	1,4%	10,6%	14,0%	10,1%	10,6%
Естонія	-	-	3,8%		1,3%		-	-
Чехія	-	-	1,9%	1,3%	2,0%	2,9%	1,5%	0,6%
Словенія			0,3%	5,4%	-	-	-	-
інші	-	-	39,4%		22,3%		21,0%	
Разом	69,599	61 817	31,528	33 540	51,981	62 117	54,004	89 336

Джерело: дані ДМС, отримані в рамках співпраці з ТСК.

Отже, за нинішніх геополітичних реалій примат державної політики вільних ринків та вільної торгівлі ставить під загрозу безпеку української економіки. Тому **мова йде не стільки про протекціонізм, скільки про рівні умови**

конкуренції та оподаткування для вітчизняних виробників, «білих» імпортерів та учасників ринку ритейлу. Актуальність підтримки українського бізнесу, який є роботодавцем і платником податків в Україні, має стати основною економічної політики держави не тільки на період воєнного стану, а й протягом подальшої відбудови національної економіки.

Оцінка податкових втрат

Як зазначалося вище, однією із загроз електронної комерції для країни є ерозія бази оподаткування. З огляду на це, ми оцінили втрати надходжень ПДВ та мита, а також порівняли їх з інформацією про платників єдиного податку – фізичних та юридичних осіб (табл. 5).

Таблиця 5

Втрати податкових надходжень від застосування пільги щодо вартості міжнародних поштових та експрес-відправлень, показники спрощеної системи оподаткування, млн грн (якщо не зазначено інше)

		2021	2022	2023
Сума сплаченого єдиного податку за КВЕД 47.91				
факт	ф/о 2 група	286,5	240,6	417,1
	ф/о 3 група	202,4	227,5	284,4
	ю/о 3 група	37,2	35,1	44,2
	Разом	526,1	503,1	745,7
Сума отриманого доходу та показники ринку е-комерції				
факт	ф/о 2 група	н/д	н/д	н/д
	ф/о 3 група	4048,8	7844,1	9805,6
	ю/о 3 група	743,6	1208,8	1524,5
	ю/о загальна система оподаткування	13103,1	9959,0	26579,6
	Разом	17895,5	19011,9	37909,7
	<i>Вартість посилок, що надходять в Україну без оподаткування</i>	28313,4	22964,8	40080,7
	<i>Вартість усіх посилок</i>	61817	33539	62117
Розрахункові показники та суми втрат податкових надходжень				
Розрахункові показники	<i>Частка посилок, що реалізується в Україні без оподаткування (за вартістю), %</i>	45,8%	68,5%	64,5%
	Втрати надходжень ПДВ та мита	9060,3	7348,7	12825,8

Джерело: розрахунки авторів на основі даних ДПС, ДССУ.

У цих розрахунках ми виходили з таких припущень.

Найімовірніше, що на внутрішньому ринку без оподаткування реалізується саме той товар, який було ввезено на територію України без сплати митних платежів та, насамперед, фізичними особами. На користь цього свідчить стрімке збільшення кількості суб'єктів господарювання за КВЕД 47.91 протягом кількох останніх років та загального обсягу їх доходу. Крім того, міжнародні відправлення отримували незареєстровані торговці.

Оскільки на основі доступних даних неможливо оцінити частку тіншових продажів на внутрішньому ринку без оподаткування, величину супутніх втрат єдиного податку можна приблизно розрахувати на основі вартості ввезених на територію України товарів без сплати митних платежів. У середньому за 2021–2023 роки вона становила близько 60%.

Отже, за нашими оцінками, сумарні втрати податкових надходжень (ПДВ і мито) від застосування пільги з оподаткування міжнародних поштових та експрес-відправлень для фізичних осіб в розмірі 150 євро **в 2023 році становили близько 12,8 млрд грн.** Крім того, можна говорити про *додаткові недонадходження єдиного податку на рівні орієнтовно 2,6 млрд грн.*

Зважаючи на стрімку тенденцію розвитку ринку електронної комерції та збільшення кількості та загальної вартості міжнародних відправлень в Україні, очевидно, що *в 2024 році сума втрат податкових надходжень зростає.*

Зазначені втрати бюджету значною мірою зумовлені прогалинами податкового та митного законодавства, що призвели до формування схем податкової оптимізації та ухилення від сплати податків.

Схема реалізації товарів, що надсилаються на митну територію України на адресу одного одержувача – фізичної особи у міжнародних поштових й експрес-відправленнях «електронні піджаки» відображена на рис. 6.

Кілька років тому відома схема зловживань пільгами для ввезення товарів громадянами називалась «піджаки» або «мурахи». Це коли контрабандисти організовують з обох сторін кордону спеціальні бази, де великий вантаж дрібниться на дозволені до безкоштовного провозу партії – 500 євро на одну фізичну особу, а після перенесення «мурахами» через кордон знову збирається в одній фурі або розвозиться дрібнішими партіями по країні.

Схема «електронні піджаки» подібна на неї. Так само, подрібнюючи партії товару, як й у випадку з «мурахами», і використовуючи пільгу, ввозяться до України придбані на маркетплейсах *Temu, AliExpress* та інших товари, які потім реалізуються на внутрішньому ринку. В результаті споживачі отримують «економію» на витратах. Але яка реальна «ціна» такого явища для держави сьогодні, завтра та більш віддаленій перспективі?

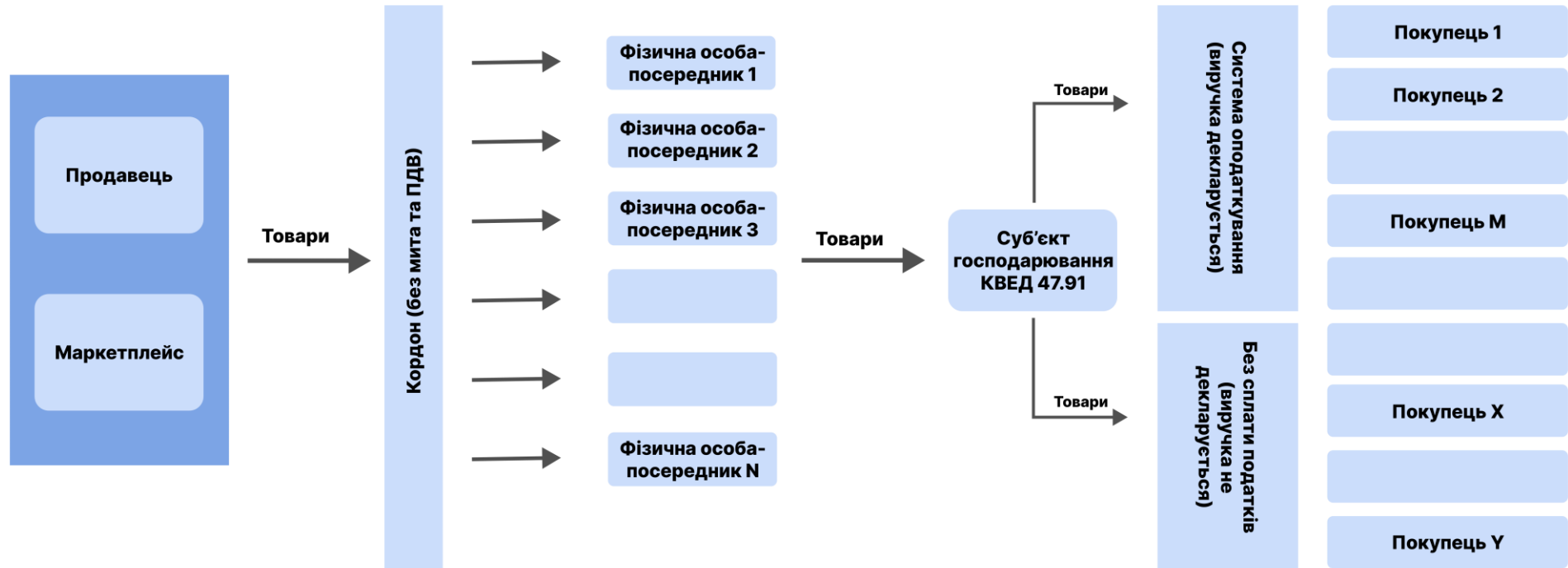

Рис. 6. Схема реалізації товарів, що надсилаються на митну територію України на адресу одного одержувача – фізичної особи у міжнародних поштових та експрес-відправленнях «електронні піджаки»

Джерело: побудовано авторами.

«Ціна» збереження статус-кво

Застосування пільги щодо оподаткування міжнародних поштових та експрес-відправлень спричинятиме подальші втрати податкових надходжень державного та місцевих бюджетів України, оскільки існують передумови для зростання обсягу втрат митних платежів та єдиного податку.

За 9 місяців 2024 року до України без оподаткування фізичними особами було ввезено, як і у попередні роки, більше 99% посилок від їх загальної кількості. Під дію пільги підпадали міжнародні поштові відправлення загальною вартістю 44,6 млрд грн. Для порівняння: у 2023 році відповідна сума становила 40,1 млрд грн. Тобто, за неповний рік зафіксовано перевищення річного показника 2023 року більш як на 4 млрд грн або на 11,2%.

Відповідно, **за 9 місяців 2024 року загальні втрати податкових надходжень вже становлять 17,2 млрд грн (14,3 млрд грн – це недонадходження ПДВ і мита; 2,9 млрд грн – єдиного податку).**

Але очевидно, що це не остаточна сума і вона **за результатами всього 2024 року** буде більшою. Якщо взяти для розрахунку середньорічний показник податкових втрат, то **можна стверджувати про щонайменше 19 млрд грн недонадходжень ПДВ і мита та 3,9 млрд грн неотриманого єдиного податку (разом – 22,9 млрд грн).** Водночас, найімовірніше, в 4 кварталі 2024 року обсяги зловживань не зменшилися, а стали ще більшими, що додасть до податкових втрат кілька млрд грн.

Відновлення після шоку в 2022 році темпів зростання кінцевих споживчих витрат населення на рівні 18–20% на рік зумовлює пропорційне зростання обсягів роздрібної торгівлі, в тому числі за КВЕД 47.91. За нашими оцінками, що ґрунтуються на функціональній залежності між квартальними податковими надходженнями від сплати ПДВ на імпорتنі товари і кінцевими споживчими витратами домогосподарств (рис. 7), нами було отримано оцінку останнього показника в 2024 році та прогноз його приросту³⁷ в 2025 році. Відповідно, можна очікувати, що в 2024 році кінцеві споживчі витрати населення становитимуть 4,8 трлн грн, а в 2025 році – 5,7 трлн грн.

Таким чином, враховуючи відносну сталість споживчих пріоритетів населення у короткостроковому періоді часу (1–2 роки), із високим ступенем імовірності можна очікувати подальше збільшення обсягів втрат податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів. Такі втрати можуть бути щонайменше пропорційними темпам приросту сукупної купівельної спроможності населення, тобто 18–20% на рік у номінальному вираженні. Відштовхуючись

³⁷ Необхідність прогнозу зумовлено відсутністю у відкритому доступі даних про кінцеві споживчі витрати домогосподарств під час дії військового стану.

від наведеної вище оцінки втрат податкових надходжень за 2024 рік, можна передбачати, що **втрати надходжень лише ПДВ та мита внаслідок зловживань міжнародними поштовими відправленнями в 2025 році становитимуть щонайменше 23 млрд грн.**

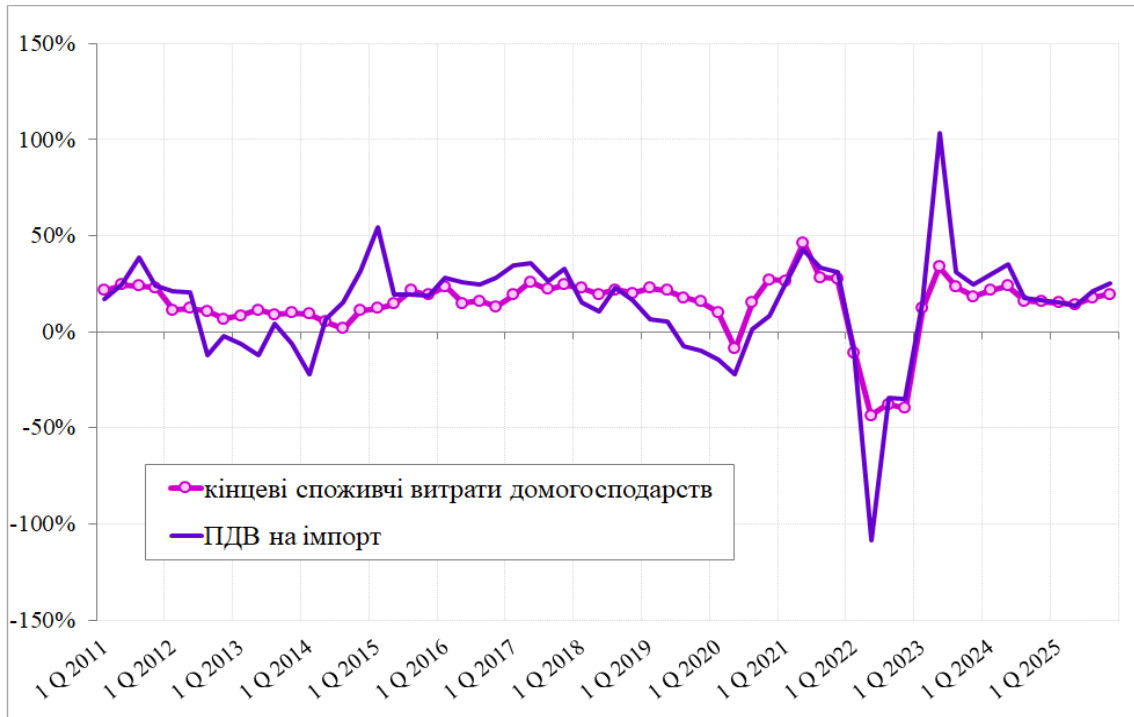

Рис. 7. Квартальні темпи приросту кінцевих споживчих витрат домогосподарств та податкових надходжень від сплати ПДВ на товари і послуги, ввезені на територію України (2025 рік – прогноз), сезонно скориговані

Джерело: авторські розрахунки.

Утім, **основний негативний економічний ефект для національної економіки у разі збереження статус-кво полягає у подальшій втраті її виробничого потенціалу внаслідок витіснення зі споживчого кошика населення товарів вітчизняного виробництва.**

Як зауважує фахівець з питань податкової та регуляторної політики Економічної експертної платформи *Мирослав Лаба*, у такій конкуренції вітчизняний виробник, навіть із підтримкою програм «Купуй українське» та «Національний кешбек», програє. Споживач обирає дешевший товар, який стає таким через несплату податків. Крім того, із проблемами стикається український ритейл, який через пільгу в оподаткуванні для міжнародних посилок опинився у нерівних умовах із глобальними маркетплейсами³⁸.

³⁸ Лаба М. Які ініціативи для бізнесу запроваджує уряд разом із підвищенням податків. *Економічна правда*. 15.11.2024. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/11/15/721902/>

Ситуацію ускладнює також те, що низка українських продавців (наприклад, *Makeup*) частково провадить свою діяльність з-за кордону, постачаючи товари (без ПДВ і мита) через міжнародні поштові відправлення.

Подальше зростання обсягів неоподаткованого імпорту в Україні буде зменшувати мотивацію національних виробників. Це може спровокувати часткове переміщення сьогодні внутрішнього виробництва товарів у сусідні країни для їх імпорту в Україну у міжнародних поштових та експрес-відправленнях з метою «економії на ПДВ». Наслідками цього будуть заміщення української продукції імпортною та погіршення платіжного балансу, скорочення робочих місць, зменшення обсягів податкових надходжень.

4. Пропозиції щодо удосконалення оподаткування міжнародних поштових відправлень в Україні

Відповідно до чинного законодавства, якщо сумарна фактурна вартість товарів у міжнародних посилках більша за 150 євро, але не перевищує еквівалент 10 тис. євро, такі товари оподатковуються ввізним митом за ставкою 10% (ст. 374 Митного кодексу України) і ПДВ за ставкою 20% (ст. 193 та 196 Податкового кодексу України). Згідно з розрахунками, наведеними у розділі 3, станом на 2023 рік оподаткуванню підлягали лише 470 тис. міжнародних посилок з 52 млн (0,9%!). **Вартісний еквівалент неоподатковуваних товарів становив понад 40 млрд грн.** Отже, внаслідок цього **державний бюджет у 2023 році неотримав мита та ПДВ на суму близько 13 млрд грн.**

У 2024 році зазначені втрати становлять щонайменше 19 млрд грн. Це понад третину запланованих видатків на виробництво озброєння та військової техніки, закладених у Державний бюджет на 2025 рік³⁹. Недоотриманих податкових надходжень вистачило б на виробництво та постачання Збройним силам України 300 тис дронів різних типів або 500 дронів-ракет «Паляниця», які вкрай необхідні на полі бою.

Враховуючи те, що значна частина видатків державного бюджету сьогодні покривається за рахунок допомоги міжнародних партнерів, відмова від додаткового ресурсу наповнення бюджету буде необачним кроком.

Міністр фінансів України *Сергій Марченко* наводить інформацію про непоодинокі випадки, коли вартість товарів у міжнародних посилках перевищує еквівалент 150 євро, однак все одно декларується 150 євро. Для того, щоб не сплачувати податки. Міністр констатує, що підприємці розбивають цілі партії товарів на посилки, вартість яких не перевищує оподатковувану, задля мінімізації податкових надходжень⁴⁰.

У цілому в 2023 році 100 найбільших отримувачів міжнародних посилок одержали відправлень вартістю до 150 євро на загальну суму 45,4 млн грн⁴¹.

Очевидно, що **товари часто імпортуються в країну не для власного використання чи споживання, а перепродаються з метою отримання прибутку фізичними особами чи суб'єктами господарювання.**

³⁹ Уряд передбачив понад 55 млрд грн на виробництво озброєння у проєкті держбюджету-2025
URL: <https://forbes.ua/news/uryad-peredbachiv-ponad-55-mlrd-grn-na-virobnitstvo-ozbroennya-u-proekti-derzhbyudzhetu-2025-minstrategprom-12112024-24740>

⁴⁰ Сергій Марченко: Можемо дискутувати щодо підвищення податків, але ситуація вже критична. РБК-Україна. 30.07.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/sergiy-marchenko-mozhemo-diskutuvati-shchodo-1722264176.html> (дата звернення 08.12.2024 р.).

⁴¹ Держава прагне оподатковувати посилки з Aliexpress і Temu. Що це змінить? Економічна правда. 13.09.2024.
URL: <https://epravda.com.ua/publications/2024/09/13/719273/>.

Важливість реагування на зростання загроз

Підвищення податків є вимушеним кроком держави для досягнення фінансових цілей. Інтенсивність військових дій та їх затяжний характер зумовлюють потребу пошуку виважених та збалансованих рішень у сфері податкової політики, метою якої є наповнення бюджету для фінансування заходів національної оборони і безпеки, а також підтримка економічного зростання. Одним з елементів досягнення окреслених цілей є забезпечення умов для добросовісної конкуренції.

Вітчизняні виробники й імпортери сплачують ПДВ, забезпечують державу податковими надходженнями. Натомість суб'єкти господарювання, котрі застосовують схему дроблення поставок імпортованих товарів через міжнародні відправлення, свідомо ухиляються від обов'язку сплачувати податки, який закріплено ст. 67 Конституції України. Це ставить сумлінних вітчизняних платників податків у невідгідне становище.

На переконання голови парламентського Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики *Данила Гетманцева*, така ***штучно створена нерівність в оподаткуванні вбиває вітчизняні компанії, що створюють робочі місця та платять податки в Україні***⁴². ***Необхідним є порятунок українського бізнесу, зокрема виробництва та роздрібною торгівлі***⁴³.

Крім того, враховуючи, що більшість штучно подрібнених посилок прямує з Китаю, українці свідомо чи не свідомо підтримують китайського виробника та економіку цієї країни. Споживача приваблює дешевизна зазначених товарів, їх ціна іноді виглядає нижчою за собівартість, нагадуючи «безкоштовний сир у мишоловці»... *Але чи готові ми далі послаблювати позиції України у все більше глобалізованому світі? І чи може така необачність та безпечність коштувати нам у майбутньому свободи?*

Потрібно нагадати, що у початковій версії проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» №11416 (далі – законопроект №11416)⁴⁴, який назвали «ресурсним», було передбачено зниження порогу для неоподатковуваних відправлень з 150 до 45 євро. Законопроект також передбачав додаткові обмеження для таких відправлень: *товари мають*

⁴² Данило Гетманцев: Щоб швидко зібрати гроші в бюджет, податки мають зрости рівно для всіх. *РБК-Україна*. 03.09.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/getmantsev-zapusk-drukarskogo-verstata-2024-1725292289.html> (дата звернення 09.12.2024 р.).

⁴³ Україні слід повернутися до питання оподаткування посилок – Гетманцев. *Delo.UA*. 21.12.2024. URL: <https://delo.ua/news/ukrayini-slid-povernutisya-do-pitannya-opodatкування-posilok-getmancev-439816/>.

⁴⁴ Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : проект Закону України від 18.07.2024 р. № 11416 URL: <https://ips.liga-zakon.net/document/JI11387I?an=2> (дата звернення 08.12.2024 р.).

надсилатись відправником одержувачу без будь-якої оплати, призначатись для особистого чи сімейного використання одержувачем, їх характеристики і кількість не повинні вказувати на те, що вони ввозяться з будь-якою комерційною метою. Для юридичних осіб, у тому числі інтернет-магазинів, ліміти щодо неоподатковуваних відправлень мали бути скасовані.

У пояснювальній записці до законопроекту №11416 зазначалось, що запропоноване скасування/зниження преференцій щодо оподаткування міжнародних посилок відповідає Директиві Ради 2006/79/ЄС від 05.10.2006 р. Згідно із зазначеною Директивою, у країнах-членах ЄС допускається звільнення від податків імпорту невеликих партій товарів некомерційного характеру із третіх країн. Під невеликими партіями слід розуміти партії, котрі мають випадковий характер, містять лише товари, призначені для особистого чи сімейного використання отримувачів.

У доопрацьованому варіанті законопроекту №11416-д зазначену правку до податкового законодавства прибрали. **Тим не менш, проблема створення рівних конкурентних умов для вітчизняного бізнесу залишається вкрай важливою на порядку денному.**

Постає питання: *чому продовжують діяти податкові пільги для імпортованих товарів, які перешкоджають розвитку національного виробника та призводять до недонадходжень податків до бюджету?*

У Меморандумі про економічну та фіскальну політику стосовно п'ятого перегляду програми розширеного фінансування МВФ (*Extended Fund Facility*) зазначено, що з метою отримання додаткового фінансового ресурсу для фінансування військових потреб ймовірним є підвищення базової ставки ПДВ й активізація роботи у сфері протидії ухиленню від сплати податків та уникненню оподаткування⁴⁵. Проте у процесі мобілізації внутрішніх фіскальних ресурсів важливо **забезпечити реалізацію принципу справедливості оподаткування**. Застосування такого підходу є дуже важливим!

У цьому контексті ще більше посилюється актуальність проблеми податкових пільг суб'єктам господарювання, які імпортують товари в Україну без сплати податків. За умови збереження таких можливостей обсяг міжнародних посилок, які не підлягають оподаткуванню, буде далі стрімко зростати. Про це свідчить статистика: за офіційними даними ДМС, **за три квартали 2024 року і кількість, і вартість міжнародних посилок, які не оподатковуються митом і ПДВ, перевищили показники всього 2023 року.**

⁴⁵ Ukraine: Fifth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Requests for Waivers of Applicability of Performance Criteria, Modification of Performance Criterion, Rephasing of Access, and Financing Assurances Review—Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. *IMF*. 18.10.2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/10/18/Ukraine-Fifth-Review-Under-the-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-Fund-Facility-556465> (дата звернення 11.12.2024 р.).

У разі підвищення базової ставки ПДВ, яке сьогодні доволі активно дискутується в суспільстві^{46 47 48}, ще більше посилюється викривлення конкуренції та додатково поглибиться нерівність в оподаткуванні, що призведе до безповоротних бюджетних втрат. Представляючи План внутрішньої стійкості України у Верховній Раді України 19.11.2024 р., **Президент України Володимир Зеленський наголосив на важливості підтримки українського підприємництва та демінізації бізнесу**⁴⁹. Заходи щодо зміни підходів до оподаткування міжнародних посилок повністю вписуються у згаданий Президентом контекст.

Шляхи розв'язання проблеми

Адміністрування податків у наш час має особливу значущість. Простота, зрозумілість і мінімізація часу на сплату податків і подання звітності є основними критеріями ефективності податкового адміністрування. Враховуючи кількість міжнародних посилок в Україну та налагодженість процесів адміністрування ввізного мита, поки що *доцільно зберегти чинний ліміт сумарної фактурної вартості товарів, що пересилаються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, яка не оподатковується митом*. У подальшому, особливо у разі прийняття відповідних змін в ЄС, це може переглядатися.

Водночас необхідним є зниження порогу пільгового оподаткування міжнародних посилок ПДВ, з урахуванням європейського досвіду. Як описано у розділі 2, до липня 2021 року в Європейському Союзі діяла норма щодо звільнення від оподаткування ПДВ операцій із ввезення невеликих партій товарів, вартістю до 22 євро. Утім, враховуючи агресивний демпінг деяких маркетплейсів, бюджетні втрати та виявлені зловживання цією нормою, було прийняте рішення щодо її скасування. *У країнах ЄС зроблено ставку на підтримку внутрішнього виробника, протидію недобросовісній конкуренції та агресивному демпінгу*. Таким чином, у ЄС імпорт товарів у міжнародних посилках оподатковуються ПДВ, починаючи від 0 євро.

Беручи до уваги важливість врахування принципу соціальної справедливості, **пропонуємо скасувати режим пільгового ввезення без оподаткування ПДВ** товарів (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на митну

⁴⁶ Підласа Р. Рекордні видатки на оборону та рекордний дефіцит. *Економічна правда*. 21.09.2024 р. URL: <https://pravda.com.ua/columns/2024/09/21/719634/> (дата звернення 11.12.2024 р.).

⁴⁷ Андрій Длігач: «Без системних змін через рік нам знову доведеться підвищувати податки». *Lb.ua*. 01.10.2024. URL: https://lb.ua/economics/2024/10/01/637585_andriy_dligach_bez_sistemnih_zmin.html (дата звернення 11.12.2024 р.).

⁴⁸ Недашківський В. Чи потрібно піднімати ПДВ в Україні? *Бізнес Цензор*. 03.10.2024. URL: https://biz.censor.net/resonance/3513046/pidvyschennya_pdv_v_ukrayini (дата звернення 11.12.2024 р.).

⁴⁹ Володимир Зеленський представив План внутрішньої стійкості України. 19.11.2024. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-predstaviv-plan-vnutrishnoyi-stijkosti-u-94505> (дата звернення 11.12.2024 р.).

територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, *відмовившись від порогу 150 євро*, та залишити виняток – ліміт 45 євро на посилки для особистого або сімейного використання одержувачем. Саме така норма передбачалась в урядовому законопроекті №11416.

Бізнес підтримує скасування пільг в оподаткуванні міжнародних посилок. *119 бізнес-асоціацій з різних галузей економіки звернулись до влади із пропозицією скасувати пільгове оподаткування міжнародних поштових відправлень вартістю не більше 150 євро, яке дискримінує вітчизняного виробника*⁵⁰. Серед них – провідні асоціації національного рівня, які об'єднують тисячі компаній у сферах виробництва, ритейлу та суміжних галузей – Американська торговельна палата, Європейська Бізнес Асоціація, Українська рада бізнесу, Федерація роботодавців України тощо.

Одним із можливих **викликів при зниженні вартісного порогу пільгового оподаткування ПДВ міжнародних посилок є додаткове навантаження на учасників процесу адміністрування.**

Перший заступник голови парламентського Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики *Ярослав Железняк* зауважив, що у випадку різкого скасування пільгового оподаткування міжнародних посилок може відбутися збій у роботі ДМС і поштових операторів⁵¹. На потенційні логістичні проблеми у разі непередуманості державних рішень звертає увагу також економіст *Олег Пендзин*⁵². Крім того, застереження щодо логістики висловлював один зі співзасновників Нової пошти *Володимир Поперешнюк*⁵³.

Потрібно зауважити, що сьогодні відбувається модернізація процесів обробки посилок поштовими операторами, що зменшить ризики ускладнень у їх роботі у разі збільшення кількості оподатковуваних відправлень.

Водночас державі слід **ввести зручний механізм сплати ПДВ при оподаткуванні товарів, які пересилаються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, передбачити оптимальні строки запровадження змін, створити відповідну інфраструктуру, а також забезпечити своєчасне інформування про податкові новації.**

У світі сьогодні використовуються кілька моделей сплати податків (насамперед ПДВ) з товарів, які пересилаються у міжнародних відправленнях. До

⁵⁰ Український бізнес закликає владу прибрати пільгу на міжнародні посилки, яка дискримінує українських виробників. УРБ. URL: <https://urb.org.ua/ukra%20d1%97nskiy-biznes-zaklika%20d1%94-vladu-pibrati-pilgu-na-mizhnarodni-posilki-yaka-diskriminu%20d1%94-ukra%20d1%97nskih-virobnikiv/>

⁵¹ Офіційний телеграм-канал Ярослава Железняка. 09.08.2024. URL: <https://t.me/yzheleznyak/9497> (дата звернення 09.12.2024 р.).

⁵² Податок на посилки з-за кордону до 150 євро – за і проти. *Українське радіо*. 08.10.2024. URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=105476> (дата звернення 09.12.2024 р.).

⁵³ Офіційна Facebook сторінка Володимира Поперешнюка. URL: https://www.facebook.com/Volodymyr.Popereshnyuk/?locale=uk_UA (дата звернення 10.12.2024 р.).

них належать: а) збір податків митними органами при перетині кордону (*border model collection*); б) покупець товару самостійно декларує вартість товарів у посилці та сплачує податки (*purchaser model collection*); в) податковим агентом є посередник, поштовий оператор (*intermediary collection model*); г) **податковим агентом є постачальник товарів (*vendor collection*)**.

Остання зі згаданих моделей набуває дедалі більшого поширення у світі, враховуючи збільшення обсягів продажу на різноманітних маркетплейсах, у тому числі глобальних (*Amazon, AliExpress, Temu* тощо). ОЕСР надало слушні та раціональні рекомендації стосовно оподаткування ПДВ операцій імпорту товарів низької вартості.

По-перше, необхідно покласти обов'язок за сплату ПДВ на постачальників-нерезидентів та цифрові платформи (у тому числі В2С-маркетплейси). Схожий механізм в Україні уже успішно застосовується при справлянні «податку на Google». Цей підхід схематично представлено на рис. 8.

По-друге, варто запровадити ефективний механізм збору ПДВ.

По-третє, реалізація податкових нововведень вимагає поліпшення комплаєнсу та підвищення дієвості енфорсменту, у тому числі за рахунок сучасної системи управління ризиками.

Обов'язок сплати податків покладається на постачальника товарів – нерезидента (маркетплейс), який має зареєструватись платником ПДВ у тих країнах, в яких товар постачається кінцевому споживачу. Отже, постачальники нараховують та сплачують ПДВ за ставкою, яка діє в країні кінцевого споживача товарів. Окреслена система успішно опрацьована в ЄС. Наочним прикладом є В2С-маркетплейс *Amazon*, який працює у багатьох країнах ЄС, використовує автоматизовані системи для здійснення обрахунків та нарахування ПДВ за ставками країн ЄС, які є різними.

Фахівець Економічної експертної платформи *Єфрем Лащук* наводить інформацію про те, що модель, де податковим агентом є постачальник товарів (*vendor collection*), успішно використовуються у понад 60 країнах для імпортованих цифрових послуг, у тому числі в більш ніж 30 країнах для імпорту товарів низької вартості⁵⁴.

Фахівці ОЕСР зазначають, що 55% всіх транскордонних продажів товарів низької вартості у наш час забезпечують 3 найбільші цифрові платформи, 13% – інші платформи, і лише третина товарів продається споживачам безпосередньо продавцями.

⁵⁴ Лащук Є. Міжнародні посилки – пільгувати не можна оподаткувати. *NV Бізнес*. 29.11.2024. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/podatok-na-posilki-menshe-150-yevro-varto-vvesti-poyasnennya-ekonomista-50469514.html> (дата звернення 13.12.2024 р.).

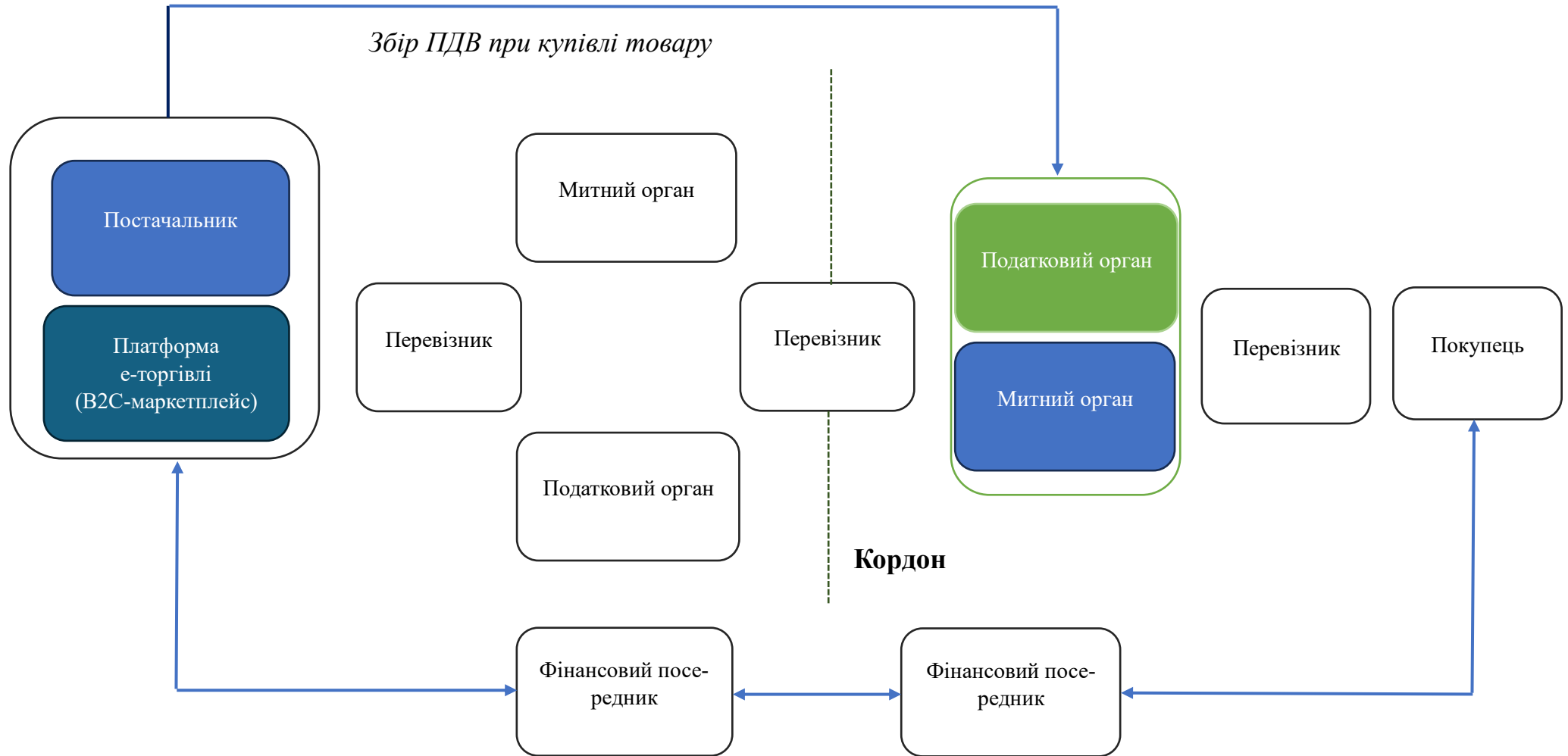

Рис. 8. Схема збору ПДВ при B2C-імпорті товарів низької вартості

Джерело: OECD (2023). Recommended Framework for Collection of VAT/GST on Low-Value Imported Goods. URL: <https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/events/2023/symposium-on-ecommerce-oct-2023/oecd-presentation.pdf?la=en>.

Застосування спеціалізованих продуктів та автоматизованих систем допомагає В2С-маркетплейсам доволі ефективно здійснювати нарахування та сплату ПДВ до бюджетів відповідних країн. Ці технологічні рішення зменшують кількість помилок і витрати часу, що повністю відповідає принципу зручності оподаткування. Крім того, покупець товару через маркетплейс одразу буде поінформований, що ціна товару включає податок, і для нього не буде «сюрпризом» вимога сплати додаткового платежу при надходженні/отриманні міжнародної посилки.

У 2021 році європейські правила справляння ПДВ зазнали спрощення. Близько 95% бюрократичних процедур було усунуто за допомогою імплементації підходу «єдиного вікна» (*One-Stop-Shop Approach*)⁵⁵, ефективно уніфікувавши витрати та процеси обробки в усіх країнах ЄС.

Import One-Stop-Shop (IOSS) було створено для спрощення декларування та сплати ПДВ для дистанційних продажів товарів низької вартості, яка не перевищує 150 євро, що імпортується з третіх країн. Зазначений підхід є добровільним і постачальники товарів (у тому числі В2С-маркетплейси) можуть обрати опцію сплати ПДВ на імпорт товарів низької вартості шляхом проходження стандартних процедур справляння ПДВ при перетині товаром кордону або застосувати IOSS.

Слід також додати, що в Україні діє *система тимчасових/додаткових реєстрів усіх міжнародних поштових та експрес-відправлень*, що автоматизує податкове адміністрування та спрощує завдання відмови від пільги, яка перетворилася на інструмент для масових зловживань. Стабільна робота цієї системи створює технологічну основу для реалізації зазначених змін, а запровадження сучасної ризик-орієнтованої системи контролю підвищить ефективність податкового адміністрування.

Обмеження пільг у сфері оподаткування міжнародних посилок Україною цілком відповідає європейському законодавству і практиці оподаткування товарів низької вартості. Більш того, Україна не зможе вступити в ЄС, не впровадивши такі обов'язкові для держав-членів правила.

Важливо усвідомити, що викривлення конкуренції за рахунок преференцій в оподаткуванні імпортованих товарів не сприяє розвитку національних економік і зайнятості. Ще до вступу на посаду, новобраний 47-ий Президент США Дональд Трамп надсилає чіткі сигнали міжнародній спільноті про подальший перегляд митних тарифів на імпортовані товари з багатьох країн⁵⁶.

⁵⁵ VAT e-Commerce - One Stop Shop. European Commission. URL: https://vat-one-stop-shop.ec.europa.eu/index_en (дата звернення 11.12.2024 р.).

⁵⁶ Contreras J., Lovely M. E., Yan J. (2024) No trade tax is free: Trump's promised tariffs will hit large flows of electronics, machinery, autos, and chemicals. *PIIE*. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2024/no-trade-tax-free-trumps-promised-tariffs-will-hit-large-flows> (дата звернення 14.12.2024).

Конкурентоспроможний вітчизняний бізнес і підтримка зайнятості є важливими передумовами стійкого економічного зростання.

Питання протидії агресивному демпінгу іноземних В2С-маркетплейсів і розвитку сприятливого конкурентного середовища є надзвичайно актуальним. Розв'язання проблеми оподаткування міжнародних посилок необхідно здійснювати виважено та обачно, підготувавши ринок до зміни підходу до оподаткування імпортованих товарів низької вартості.

Розпочинати потрібно вже зараз, адже ми не можемо стимулювати зростання обсягів неоподаткованого імпорту у період повномасштабної війни та втратити такі необхідні для бюджету мільярди гривень.

Нагальним та необхідним кроком, паралельно зі зміною підходу оподаткування товарів у міжнародних поштових відправленнях, є підвищення результативності державної політики у сфері протидії контрабанді товарів та перекритті каналів тіньового імпорту. Це підживляє спроможності держави у сфері обороноздатності та забезпечення економічного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Open budget : Державний веб-портал бюджету для громадян. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://openbudget.gov.ua/>.
2. Niemeyer H. Bekannter deutscher Autozulieferer insolvent – mehr als 3000 Beschäftigte betroffen. *Merkur*. 21.09.2024. URL: <https://www.merkur.de/wirtschaft/insolvent-autozulieferer-insolvenz-firma-wkw-wuppertal-vw-bmw-mercedes-zr-93313169.html>.
3. Chinese overcapacity is crushing the global steel industry. *The Economist*. 17.09.2024. URL: <https://www.economist.com/business/2024/09/17/chinese-overcapacity-is-crushing-the-global-steel-industry>.
4. Виробництво сталі зменшиться удвічі у разі окупації Покровська – «Укрметалургпром». *Mind*. 25.09.2024. URL: <https://mind.ua/news/20279363-virobnictvo-stali-zmenshitya-udvichi-u-razi-okupaciyi-pokrovska-ukrmetallurgprom>.
5. Статистика зовнішнього сектору. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>.
6. Chauhan D., Khan N. A. (2024). E-Commerce and Taxation Fraud. *African Journal of Biological Science*. URL: <https://www.afjbs.com/uploads/paper/62225a674981512d1e5fcf25403e5f80.pdf>.
7. Фопономіка під час великої війни: кількість фопів в Україні сягла за 2 млн. *Опендатабот*. 04.09.2023. URL: <https://opendatobot.ua/analytics/foponomics-2023>.
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20?find=1&text#Text>.
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України від 30.06.2023 р. № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#n33>.
10. Михайловський Р. Електронна комерція в Україні: правила для бізнесу. *Ліга Закон*. 02.04.2024. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/226702_elektronna-komertsya-v-ukran-pravila-dlya-bznesu.
11. Фопономіка : Економіка українських фопів в реальному часі. *Опендатабот*. URL: <https://opendatobot.ua/open/foponomics>.
12. Як розвивається електронна комерція в Україні. *Sprava.prom*. 07.05.2024. URL: <https://sprava.prom.ua/yak-rozvyvayetsya-elektronna-komercziya-v-ukrayini/>.
13. Сприятиме боротьбі з тіншовими схемами: Мінфін планує оподатковувати посилки вартістю до 150 євро. *Delo.UA*. 30.07.2024. URL: <https://delo.ua/economy/spriyatime-borotbi-z-tinyovimi-sxemami-minfin-planuje-opodatkovuvati-posilki-vartistyuu-do-150-jevro-434817/>.
14. Офіційний телеграм-канал Данила Гетманцева. URL: <https://t.me/getmantsevdanil/>.
15. Cash M. (1999). Electronic Commerce and Tax Base Erosion. *European Parliament*. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/1999/168015/DG-4-ECON_ET\(1999\)168015_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/1999/168015/DG-4-ECON_ET(1999)168015_EN.pdf).
16. Base Erosion and Profit Shifting (BEPS). *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html>.
17. Soete L. and Kamp K. (1996). The 'bit tax': The case for further research. *Science and Public Policy, Oxford University Press*, vol. 23(6), pages 353-360, December. URL: <https://ideas.repec.org/a/oup/scippl/v23y1996i6p353-360.html>.
18. Data on Taxation Trends. *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en.

19. Proposal for a Council Directive amending Directive 2006/112/EC and Directive 2009/132/EC as regards certain value added tax obligations for supplies of services and distance sales of goods. COM (2016) 757 final, 1.12.2016. *European Commission*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016PC0757>.
20. E-commerce: many of the challenges of collecting VAT and customs duties remain to be resolved. Special Report. *European Court of Auditors*. URL: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr19_12/sr_e-commerce_vulnerability_to_tax_fraud_en.pdf.
21. VAT e-Commerce - One Stop Shop. *European Commission*. URL: https://vat-one-stop-shop.ec.europa.eu/index_en.
22. Лашук Є. Оподаткування міжнародних посилок: євросоюзівський досвід. *Економічна правда*. 6.11.2024. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/11/06/721447/>.
23. Аналітична робота щодо оподаткування товарів, які пересилаються поштовими (експрес) відправленнями. *ICET*. Листопад 2024. URL: <https://skilky-skilky.info/wp-content/uploads/2024/12/Analitychna-robota-shchodo-opodatkuvannia-tovariv-iaki-peresyaiutsia-poshtovymy-ekspres-vidpravlenniamy.pdf>.
24. Bounds A. and Tamma P. EU takes aim at China's Temu and Shein with proposed import duty. *Financial Times*. 03.07.2024. URL: <https://www.ft.com/content/1c4c0bee-f67e-404b-877d-e0cb38faf2d6>.
25. Щодо європейської моделі оподаткування міжнародних посилок. ICET. Економічна експертна платформа. Травень 2024. URL: <https://iset-ua.org/images/Analytical-paper-Posilki-mezd-draft-final.pdf>.
26. Turkey increases customs duties to combat Shein & Temu. *TexSPACE Today*. 15.08.2024. URL: <https://www.texspacetoday.com/turkey-increases-customs-duties-to-combat-shein-temu/>.
27. Демограф Олександр Гладун: Треба визнати, що нас в країні після війни буде 30 мільйонів. *РБК-Україна*. 29.10.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/demograf-oleksandr-gladun-treba-viznati-shcho-1730104443.html>.
28. Як український e-commerce пережив 2023 рік. *Promodo*. URL: <https://www.promodo.ua/yak-ukrayinskiy-ecommerce-pereziv-2023>.
29. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/ed20241031#Text>.
30. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році : Закон України від 07.12.2017 р. № 2245-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-19/ed20171207#Text>.
31. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів : Закон України від 23.11.2018 р. № 2628-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19/ed20181123#Text>.
32. Некрасов В. Ліміт на посилки: наскільки подорожчає закордонний шопінг і коли чекати "22 євро". *Економічна правда*. 08.11.2018. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2018/11/8/642429/>.
33. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях : Закон України від 25.01.2022 р. № 1998-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1998-IX#Text>.
34. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових відправленнях, міжнародних експрес-відправленнях, та порядку їх декларування : Закон України від 25.01.2022 р. № 1999-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1999-20#Text>.
35. Лаба М. Які ініціативи для бізнесу запроваджує уряд разом із підвищенням податків. *Економічна правда*. 15.11.2024. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/11/15/721902/>

36. Сергій Марченко: Можемо дискутувати щодо підвищення податків, але ситуація вже критична. *РБК-Україна*. 30.07.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/sergiy-marchenko-mozhemo-diskutuvati-shchodo-1722264176.html>.
37. Вінокуров Я. Держава прагне оподатковувати посилки з Aliexpress і Temu. Що це змінить? *Економічна правда*. 13.09.2024. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2024/09/13/719273/>.
38. Данило Гетманцев: Щоб швидко зібрати гроші в бюджет, податки мають зрости рівно для всіх. *РБК-Україна*. 03.09.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/getmantsev-zapusk-drukarskogo-verstata-2024-1725292289.html>.
39. Україні слід повернутися до питання оподаткування посилок – Гетманцев. *Delo.UA*. 21.12.2024. URL: <https://delo.ua/news/ukrayini-slid-povernutisya-do-pitannya-opodatkovannya-posilok-getmancev-439816/>.
40. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : проєкт Закону України від 18.07.2024 р. № 11416 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI11387I?an=2>.
41. Ukraine: Fifth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Requests for Waivers of Applicability of Performance Criteria, Modification of Performance Criterion, Rephrasing of Access, and Financing Assurances Review-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. *IMF*. 18.10.2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/10/18/Ukraine-Fifth-Review-Under-the-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-Fund-Facility-556465>.
42. Підласа Р. Рекордні видатки на оборону та рекордний дефіцит. *Економічна правда*. 21.09.2024 р. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/09/21/719634/>.
43. Андрій Длігач: «Без системних змін через рік нам знову доведеться підвищувати податки». *Lb.ua*. 01.10.2024. URL: https://lb.ua/economics/2024/10/01/637585_andriy_dligach_bez_sistemnih_zmin.html.
44. Недашківський В. Чи потрібно піднімати ПДВ в Україні? *Бізнес Цензор*. 03.10.2024. URL: https://biz.censor.net/resonance/3513046/pidvyschennya_pdv_v_ukrayini.
45. Володимир Зеленський представив План внутрішньої стійкості України. *Президент України*. 19.11.2024. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-predstaviv-plan-vnutrishnoyi-stijkosti-u-94505>.
46. Офіційний телеграм-канал Ярослава Железняка. URL: <https://t.me/yzheleznyak/>.
47. Податок на посилки з-за кордону до 150 євро – за і проти. *Українське радіо*. 08.10.2024. URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=105476>.
48. Офіційна Facebook сторінка Володимира Поперешнюка. URL: https://www.facebook.com/Volodymyr.Popereshnyuk/?locale=uk_UA.
49. Lee H. Recommended Framework for Collection of VAT/GST on Low-Value Imported Goods. *OECD*. 23.10.2023. URL: <https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/events/2023/symposium-on-ecommerce-oct-2023/oecd-presentation.pdf?la=en>.
50. Лащук Є. Міжнародні посилки – пільгувати не можна оподаткувати. *NV Бізнес*. 29.11.2024. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/podatok-na-posilki-menshe-150-yevro-varto-vesti-poyasnennya-ekonomista-50469514.html>.
51. Contreras J., Lovely M. E., Yan J. (2024) No trade tax is free: Trump's promised tariffs will hit large flows of electronics, machinery, autos, and chemicals. *PIIE*. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2024/no-trade-tax-free-trumps-promised-tariffs-will-hit-large-flows>.
52. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

Global Research on Optimal Ways for Development (GROWFORD) Institute – незалежна неурядова організація (Think Tank), яка здійснює стратегічні глобальні дослідження у сфері економіки та фінансів, оцінює системні ризики та розробляє оптимальні моделі економічного розвитку для країн, регіонів і світу в цілому.

Україна, 01024, м. Київ,
вул. Велика Васильківська, 9/2, оф. 30

+38(096) 464-61-85

growford.org.ua
growford.institute@gmail.com